

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
Юридичний факультет

Лабораторія дослідження теоретичних проблем прав людини

ПРОТИДІЯ ЗБРОЙНІЙ АГРЕСІЇ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ
В ДОКУМЕНТАХ ГЕНЕРАЛЬНОЇ АСАМБЛЕЇ ООН
Навчально-практичні матеріали

Львів
2024

Протидія збройній агресії Російської Федерації проти України в документах Генеральної Асамблеї ООН. Навчально-практичні матеріали. Праці Лабораторії дослідження теоретичних проблем прав людини. Укладачі П. Рабінович, С. Добрянський, В. Гончаров, С. Рабінович. Переклад Т. Дудаш, Р. Тополевського. Серія І. Коментарі законодавства, міжнародних актів і документів. Випуск 1. Львів, 2024. 61 с.

У збірнику вміщено переклади резолюцій Генеральної Асамблеї ООН з питань протидії збройній агресії РФ проти України із науковими коментарями до них, підготовленими професором ЛНУ імені Івана Франка П.М. Рабіновичем (1936–2023) за участі співробітників Лабораторії. До збірника включено коментар до Резолюції ГА ООН ES-11/5 «Сприяння правовому захисту та забезпечення відшкодування шкоди у зв'язку з агресією проти України», підготовлений проф. кафедри конституційного права С. П. Рабіновича за участі співробітників Лабораторії.

Для студентів, аспірантів, науково-педагогічних працівників.

**УДК 341.123.042: 341.3: 341.231.14]:
355.48 (470+571:477) "2022/..."**

- © Петро Рабінович, 2022, 2023 (коментар)
- © Святослав Добрянський, 2024 (укладання)
- © Тамара Дудаш, 2022–2024 (переклад)
- © Володимир Гончаров, 2024 (укладання)
- © Сергій Рабінович, 2024 (коментар, укладання)
- © Руслан Тополевський, 2022–2024 (переклад)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
Резолюція Генеральної Асамблеї ООН, ухвалена 02 березня 2022 року ES-11/1 «Агресія проти України»	8
Коментар	13
Резолюція Ради з прав людини ООН, ухвалена 04 березня 2022 року 49/1 «Становище у сфері прав людини в Україні внаслідок російської агресії»	17
Коментар	23
Резолюція Генеральної Асамблеї ООН, ухвалена 24 березня 2022 року ES-11/2 «Гуманітарні наслідки агресії проти України»	27
Коментар	32
Резолюція Генеральної Асамблеї ООН, ухвалена 07 квітня 2022 року ES-11/3 «Зупинення прав, пов'язаних з членством Російської Федерації в Раді з прав людини ООН» ...	35
Коментар	36
Резолюція Ради з прав людини ООН від 12 травня 2022 року S-34/1 «Погіршення ситуації з правами людини в Україні, ви- кликане російською агресією»	38
Коментар	43
Резолюція Генеральної Асамблеї ООН, ухвалена 12 жовтня 2022 року ES-11/4 «Територіальна цілісність України: захист принципів, закріплених в Статуті Організації Об'єднаних Націй»	46
Коментар	49
Резолюція Генеральної Асамблеї ООН, ухвалена 14 листопада 2022 року ES-11/5 «Сприяння правовому захисту та забезпечення відшкодування шкоди у зв'язку з агресією проти України»	51
Коментар	54

A/RES/ES-11/1

Організація Об'єднаних Націй
Генеральна Асамблея

Поширення: без обмежень
18 березня 2022 року

Одинадцята надзвичайна спеціальна сесія

Порядок денний, пункт 5

Лист, датований 28 лютого 2014 року

Від Постійного представника України до ООН,

Адресований Голові Ради Безпеки ООН (S/2014/136)

**Резолюція Генеральної Асамблеї ООН,
ухвалена 02 березня 2022 року**

[без звернення до Головного комітету
(A/ES-11/L.1 і A/ES-11/L.1/Add.1)]

ES-11/1. «Агресія проти України»

Генеральна Асамблея ООН,

знову підтверджуючи першочергову важливість Статуту ООН в питанні сприяння верховенству права у відносинах між державами,

нагадуючи зобов'язання всіх держав відповідно до статті 2 Статуту ООН утримуватися в своїх міжнародних відносинах від погрози силою чи її застосування проти територіальної цілісності чи політичної незалежності будь-якої держави, або в будь-який інший спосіб, несумісний з цілями Організації Об'єднаних Націй, а також вирішувати свої міжнародні суперечності мирними засобами,

згадуючи також зобов'язання за частиною 2 статті 2 Статуту ООН, згідно з яким, всі члени ООН, щоб забезпечити їм усім у сукупності права й переваги, що випливають з членства в ООН,

сумлінно виконують взяті на себе за Статутом ООН зобов'язання,

беручи до уваги Резолюцію Ради Безпеки ООН № 2623 (2022) від 27 лютого 2022 року, в якій Рада Безпеки ООН закликала скликати надзвичайну спеціальну сесію Генеральної Асамблеї ООН для вивчення питання, що міститься в документі S/Agenda/8979,

нагадуючи Резолюцію Генеральної Асамблеї ООН № 377 А (V) від 03 листопада 1950 року, під назвою «Єдність заради миру», і беручи до уваги, що відсутність одностайності постійних членів Ради Безпеки ООН на її 8979-ому засіданні перешкодила виконанню її основної відповідальності для підтримання міжнародного миру і безпеки,

згадуючи також свою Резолюцію № 2625 (XXV) від 24 жовтня 1970 року, якою затверджено Декларацію про принципи міжнародного права щодо дружніх відносин і співпраці між державами відповідно до Статуту ООН, і підтверджуючи принципи, що містяться в ній, що територія Держави не буде об'єктом набуття іншої держави внаслідок погрози силою чи її застосування, і що будь-яка спроба, спрямована на часткове чи повне порушення національної єдності й територіальної цілісності держави чи країни або її політичної незалежності є несумісними з цілями й принципами Статуту ООН,

згадуючи далі свою Резолюцію № 3314 (XXIX) від 14 грудня 1974 року, яка визначає агресію як використання збройних сил держави проти суверенітету, територіальної цілісності або політичної незалежності іншої держави або в будь-який інший спосіб, несумісний зі Статутом ООН,

беручи до уваги важливість підтримання й зміцнення міжнародного миру заснованого на свободі, рівності, справедливості й повазі до прав людини і розвиваючи дружні відносини між державами, незалежно від їх політичної, економічної й соціальної системи або рівня їхнього розвитку,

нагадуючи Заключний акт Наради з безпеки та співробітництва в Європі, підписаний в м. Гельсінкі 01 серпня 1975 року, і Меморандум про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї (Будапештський меморандум) від 05 грудня 1994 року,

засуджуючи заяву Російської Федерації від 24 лютого 2022

року про «спеціальну воєнну операцію» в Україні,
підтверджуючи, що жодні територіальні надбання внаслідок погрози силою чи її застосування не будуть визнані законними,
виражає суттєве занепокоєння повідомленнями про напади на цивільні об'єкти, (зокрема, житлові будинки, школи й лікарні) і про цивільні жертви, серед яких жінки, літні особи, особи з інвалідністю та діти,

визнаючи, що воєнні дії Російської Федерації на суверенній території України сягають такого масштабу, якого міжнародна спільнота не бачила в Європі десятиліттями, і що необхідні термінові дії, щоб зберегти сучасне покоління від жахів війни,

схвалюючи заяву Генерального Секретаря ООН від 24 лютого 2022 року, в якій він нагадав, що застосування сили однією країною проти іншої є запереченням принципів, яких кожна країна зобов'язалася дотримуватися, і що поточне воєнне вторгнення Російської Федерації суперечить Статуту ООН,

засуджуючи рішення Російської Федерації підвищити ступінь готовності її ядерних сил,

виражаючи суттєве занепокоєння щодо погіршення гуманітарної ситуації всередині і навколо України, зі збільшенням кількості внутрішньо переміщених осіб і біженців, які потребують гуманітарної допомоги,

виражаючи стурбованість також потенційним впливом конфлікту на посилення глобальної проблеми харчової безпеки, оскільки Україна і цей регіон є одним з найбільш важливих світових територій для експорту зерна та сільськогосподарської продукції, тоді як мільйони людей стикаються з голодом або безпосередньою загрозою голоду чи відчують серйозну нестачу харчів в кількох регіонах світу, а так само на енергетичну безпеку,

вітаючи продовження зусиль з боку Генерального Секретаря ООН і Організації з безпеки і співробітництва в Європі та інших міжнародних і регіональних організацій щодо підтримки деескалація в ситуації щодо України, і заохочуючи продовження діалогу,

1. *Підтверджує свою прихильність* до суверенітету, незалежності, єдності й територіальної цілісності України в межах її міжнародно визнаних кордонів, включаючи її територіальні води;

2. *Висловлює глибокий жаль* з приводу агресії з боку

Російської Федерації проти України в порушення частини 4 статті 2 Статуту ООН;

3. *Вимагає* від Російської Федерації негайно припинити застосування сили проти України й утримуватися від будь-яких подальших незаконних погроз силою або її застосування проти будь-якої держави-члена ООН;

4. *Вимагає також*, щоб Російська Федерація негайно, повністю й беззастережно вивела всі свої збройні сили з території України в її міжнародно визнаних кордонах;

5. *Висловлює жаль* з приводу рішення Російської Федерації від 21 лютого 2022 року щодо статусу окремих районів Донецької та Луганської областей України, яке становить порушення територіальної цілісності й суверенітету України та є несумісним з принципами Статуту ООН;

6. *Вимагає* від Російської Федерації негайно й беззастережно скасувати її рішення щодо статусу окремих районів Донецької та Луганської областей України;

7. *Закликає* Російську Федерацію дотримуватися принципів, викладених в Статуті ООН і Декларації про принципи міжнародного права щодо дружніх відносин та співпраці між державами відповідно до Статуту ООН¹;

8. *Закликає* сторін дотримуватися Мінських угод і конструктивно працювати в відповідних міжнародних рамках, зокрема «нормандському форматі» й тристоронній контактній групі, над забезпеченням їх повного виконання;

9. *Вимагає* від усіх сторін дозволити безпечний та безперешкодний проїзд до місць призначення за межами України та полегшення оперативної, безпечної і безперешкодної доставки гуманітарної допомоги тим, хто її потребує в Україні, захисту цивільного населення, включаючи гуманітарний персонал та осіб, які перебувають у вразливому становищі, в тому числі жінок, літніх людей, осіб з інвалідністю, корінні народи, мігрантів і дітей, і поважати права людини;

10 *Висловлює жаль з приводу* причетності Білорусі до цього незаконного застосування сили проти України, і закликає її дотримуватися своїх міжнародних зобов'язань;

11. *Засуджує* всі порушення міжнародного гуманітарного

---

¹ Резолюція № 2625 (XXV), додаток.

права і порушення та утиски прав людини й закликає всіх сторін суворо поважати відповідні положення міжнародного гуманітарного права, в тому числі в застосовних випадках Женевські конвенції 1949 року¹ й Додаткові протоколи до них 1977 року², а також поважати норми міжнародного права прав людини, і у зв'язку із цим вимагає далі, щоб усі сторони забезпечували повагу до статусу й захист усього медичного й гуманітарного персоналу, що займається виконанням винятково медичних обов'язків, їх транспортних засобів і обладнання, а також лікарень та інших медичних установ;

12. *Вимагає*, щоб усі сторони повністю виконували свої зобов'язання з міжнародного гуманітарного права, щоб не допустити загибелі цивільного населення та знищення об'єктів цивільного призначення, утримуючись від нападів, руйнування, знищення або приведення в непридатний стан об'єктів, які є критичними для виживання цивільного населення, а також поваги та захисту до гуманітарного персоналу та вантажів, що їх використовують при проведенні операцій з надання гуманітарної допомоги;

13. *Прочить* Координатора надзвичайної допомоги надати через 30 днів після прийняття цієї Резолюції доповідь про гуманітарну ситуацію в Україні і про гуманітарні заходи реагування;

14. *Наполегливо закликає* до негайного мирного врегулювання конфлікту між Російською Федерацією й Україною за допомогою проведення політичного діалогу, переговорів, посередницької діяльності й інших мирних засобів;

15. *Вітаємо і наполегливо закликаємо* продовжувати докласти зусилля Генерального Секретаря, держав-членів, ОБСЄ та інших міжнародних і регіональних організацій, спрямовані на підтримку деескалації поточної ситуації, а також зусилля Організації Об'єднаних Націй, у тому числі призначеного Організацією Об'єднаних Націй Координатора дій в кризовій ситуації в Україні, та гуманітарних організацій з реагування на гуманітарну кризу та кризу біженців, викликані агресією Російською Федерацією;

16. *Ухвалює* тимчасово перервати роботу одинадцятої надзвичайної спеціальної сесії Генеральної Асамблеї ООН і

---

¹ United Nations, *Treaty Series*, vol. 75, Nos. 970–973.

² *Ibid.*, vol. 1125, No. 17512.

уповноважити Голову Генеральної Асамблеї відновити засідання на вимогу держав-членів.

1-ше пленарне засідання, зустріч 02 березня 2022 року

Оригінал документа див.: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N22/293/36/PDF/N2229336.pdf>

Коментар

1. 24 лютого 2022 року Російська Федерація здійснила збройний напад і широкомасштабне вторгнення на територію України.

Такі дії, з точки зору сучасного міжнародного права, є нічим іншим як *агресією*. Надавати таку кваліфікацію державній діяльності уповноважена, взагалі кажучи, Рада Безпеки Організації Об'єднаних Націй. Однак, оскільки сама Російська Федерація є одним із постійних членів Ради Безпеки, ця держава, ясна річ, очікувано використала можливість заветувати будь-яке рішення з цього питання.

Тому – для надання належної міжнародно-правової оцінки зазначеним діям Російської Федерації – протягом наступних декількох днів була скликана надзвичайна спеціальна сесія Генеральної Асамблеї ООН.

І ось 2 березня ця сесія ухвалила Резолюцію ES-11/1 за назвою «Агресія проти України». Навряд чи у багаторічній історії діяльності ООН її Генеральна Асамблея ухвалювала резолюцію, в назві якої було вжито слово «агресія». І цей факт вже сам по собі демонструє виняткову історичну значущість такого унікального рішення Генеральної Асамблеї ООН – єдиної всесвітньої організації, котра уособлює все державноорганізоване людство.

2. Міжнародно-нормативною підставою ухвалення згаданої Резолюції послугувало «авторське» (автентичне) визначення термінопоняття «агресія», затверджене у спеціальній Резолюції Генеральної Асамблеї ООН № 3314 від 14 грудня 1974 року.

Отож, спираючись саме на цю Резолюцію, додатково обґрунтуємо той унікальний міжнародно-правовий «діагноз», який

Генеральна Асамблея ООН поставила діям Російської Федерації, що їх вчинила остання проти України з 24 лютого.

3. До кваліфікаційних ознак агресії, згідно з відповідною Резолюцією Генеральної Асамблеї ООН, належать такі:

– вторгнення або напад збройних сил держави на територію іншої держави або будь-яка військова окупація, який би тимчасовий характер вона не мала, яка є результатом такого вторгнення чи нападу, або будь-яка анексія території іншої держави чи її частини із застосуванням сили (п. «а» ст. 3);

– бомбардування збройними силами держави території іншої держави або застосування будь-якої зброї державою проти території іншої держави (п. «b» ст. 3);

– блокада портів або берегів держави збройними силами іншої держави (п. «с» ст. 3);

– напад збройними силами держави на сухопутні, морські чи повітряні сили, або морські та повітряні флоти іншої держави (п. «d» ст. 3).

За станом на 2 березня 2022 року, коли ухвалювали Резолюцію Генеральної Асамблеї ООН, усі названі ознаки були притаманні, очевидно й безумовно, діям Російської Федерації, вчиненим проти України. Тому й загальний висновок цієї сесії Генеральної Асамблеї ООН, зафіксований у назві її Резолюції, не може викликати жодних сумнівів.

4. З огляду на викладене, виглядає цілком недолугою, неоконечною спроба Російської Федерації приховати, затушувати справжню зловісну сутність свого збройного вторгнення в Україну за допомогою більш абстрактної терміносполуки «спеціальна воєнна операція»; адже особливість цієї операції полягає в тому, що її здійснено саме через агресію, а не в якийсь інший спосіб. І тут ввести в оману не вдасться нікого (хіба що за винятком нинішнього керівництва держави-агресорки та більшої частини її населення, замобованої державною пропагандою). І наведені далі результати голосування держав-членів ООН стосовно Резолюції «Агресія проти України» з беззаперечною переконливістю продемонстрували нікчемність спроби Російської Федерації уникнути адекватної оцінки своїх дій щодо України шляхом підміни термінів. Із загальної кількості держав, які бали участь у засіданні Генеральної Асамблеї 2 березня (181 держава), понад 95% проголосували або «за» згадану

Резолюцію (141 держава), або принаймні не заперечили проти неї, утримавшись при голосуванні (35 держав). Таким чином, абсолютна більшість держав затаврувала Російську Федерацію як беззаперечного агресора. (Гадаємо, до речі, цей факт всесвітнього історичного значення згодом будуть згадувати в усіх підручниках з міжнародного права, хіба що окрім російських).

5. У розгляданому аспекті вельми доречним є спеціальне застереження, поміщене у Резолюції № 3314, згідно з яким «жодні міркування будь-якого характеру, чи то політичного, економічного, військового чи іншого характеру, не можуть бути виправданням агресії» (п. 1 ст. 5). Реалізація цього застереження зводить нанівець будь-які спроби керівників і пропагандистів Російської Федерації мотивувати, аргументувати, виправдовувати свою агресію проти України.

6. Принципово важливою вважаємо вказівку Резолюції «Агресія проти України» стосовно того, що Російська Федерація зобов'язана не тільки припинити цю агресію, але й не вдаватися до вчинення агресивних дій щодо будь-якої іншої держави-члена ООН.

7. Варто також звернути увагу на те, що Резолюція № 3314 поширює поняття агресії також і на такі дії держави, коли остання дозволяє, щоб її територію інша держава використовувала для вчинення акту агресії проти третьої держави (п. «f» ст. 3).

Виходячи з цього, Республіка Білорусь також слід вважати (на жаль) державою-агресоркою.

8. Неординарною особливістю Резолюції «Агресія проти України» є те, що Генеральна Асамблея не вважала свою роботу щодо розгляду цього питання завершеною. Вона перервала її з тим, щоб у будь-який момент відновити на запит держав-членів ООН.

9. Надзвичайно важливою є вміщена у Резолюції Генеральної Асамблеї ООН від 2 березня 2022 року оцінка загальнолюдської, загальноцивілізаційної значущості будь-якого акту агресії. У Преамбулі цієї резолюції констатовано зокрема, що агресія є найсерйознішою і найнебезпечнішою формою незаконного застосування сили й містить у собі за умов існування різних видів зброї масового знищення можливу загрозу світового конфлікту з його катастрофічними наслідками. Звідси цілком логічним є і

підсумкове положення Резолюції № 3314, відповідно до якого «агресивна війна є злочином проти міжнародного правопорядку. Агресія спричиняє міжнародну відповідальність» (п. 2 ст. 5).

Отже, все викладене в цьому коментарі дає підставу вважати Резолюцію Генеральної Асамблеї ООН «Агресія проти України» унікальним фундаментальним внеском у відновлення міжнародно-правової справедливості, міжнародної безпеки, а також, до речі, у розвиток міжнародного права загалом. І є цілком природним, що цей документ, так би мовити, дав поштовх для ухвалення низки наступних рішень, дій і заходів інших органів і структур Організації Об'єднаних Націй, спрямованих на припинення і подолання жахливих наслідків агресії Російської Федерації проти України та притягнення винних осіб до відповідальності.

A/HRC/RES/49/1

Організація Об'єднаних Націй
Генеральна Асамблея
Оригінал: англійською мовою

Поширення: без обмежень
07 березня 2022

Рада з прав людини ООН
Сорок дев'ята сесія
28 лютого – 01 квітня 2022 року
Пункт 1 Порядку денного
Організаційні та процедурні питання

**Резолюція Ради з прав людини ООН,
ухвалена 04 березня 2022 року
49/1. «Становище у сфері прав людини в Україні
внаслідок російської агресії»**

Рада з прав людини ООН,

керуючись принципами й цілями Статуту ООН;

нагадуючи про зобов'язання всіх держав відповідно до статті 2 Статуту ООН утримуватись у своїх міжнародних відносинах від погроз силою або її застосування проти територіальної недоторканності або політичної незалежності будь-якої держави і вирішувати свої міжнародні суперечки мирними засобами;

знову підтверджуючи необхідність ужити всіх можливих зусиль для врегулювання будь-яких конфліктів та суперечок між Державами винятково мирними засобами та уникати будь-яких військових заходів і бойових дій, які можуть лише ускладнити врегулювання цих конфліктів і суперечок;

посилаючись на Загальну декларацію прав людини, відповідні міжнародні договори з прав людини й договори, що стосуються міжнародного гуманітарного права, а також на роль

регіональних угод, зокрема Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод;

посилаючись також на Резолюцію Генеральної Асамблеї ООН 3314 (XXIX) «Визначення агресії» від 14 грудня 1974 року;

вітаючи прийняття 02 березня 2022 року Резолюції Генеральної Асамблеї ООН ES-11/1 «Агресія проти України»;

знову підтверджуючи свою тверду прихильність до суверенітету, політичної незалежності, територіальної цілісності та єдності України в межах її міжнародно визнаних кордонів, що охоплюють її територіальні води, та знову підтверджуючи також, що всі народи мають право вільно, без втручання ззовні визначати свій політичний статус та здійснювати свій економічний, соціальний і культурний розвиток відповідно до міжнародного права;

знову підтверджуючи також пріоритетну відповідальність держав за просування, повагу та захист прав людини;

визнаючи, що міжнародне право прав людини та міжнародне гуманітарне право доповнюють і посилюють одне одного;

рішуче засуджуючи агресію проти України, що її вчинила Російська Федерація;

будучи серйозно стурбованою поточною праволюдською й гуманітарною кризою в Україні, особливо доповідями про порушення й утиски прав людини та порушення міжнародного гуманітарного права з боку Російської Федерації, зокрема грубі й систематичні порушення й утиски прав людини, а також враховуючи рішуче вираження стурбованості в заявах Генерального секретаря і Верховного комісара з прав людини ООН;

посилаючись у зв'язку з цим на доповіді Генерального секретаря ООН і Управління Верховного комісара з прав людини ООН, що засновані на підсумках роботи Моніторингової місії ООН з прав людини в Україні, заснованої в 2014 році;

будучи стурбованою зростанням кількості повідомлень про жертви серед цивільного населення, включно з дітьми, насильницьке переміщення населення, зокрема понад 660 000 біженців, та пошкодження й руйнування житлових районів, шкіл, культурних об'єктів і критичних об'єктів цивільної інфраструктури, включно з лікарнями й цивільними об'єктами водопостачання,

каналізації та паливної інфраструктури, що спричинені російськими бомбардуваннями й обстрілами населених пунктів;

підкреслюючи нагальну потребу негайного припинення бойових дій Російської Федерації проти України і негайного припинення підтримки цих бойових дій з боку Білорусі, забезпечення пріоритетності захисту цивільних осіб, включно з переміщеними особами, та цивільних об'єктів, а також повного, вчасного, негайного, безперешкодного й безпечного гуманітарного доступу та вимагаючи поваги сторін до прав людини та повного виконання своїх застосовних зобов'язань за міжнародним правом, включно з міжнародним правом прав людини, міжнародним гуманітарним правом та міжнародним правом біженців;

нагадуючи, що Держави-члени Ради ООН з прав людини зобов'язані підтримувати найвищі стандарти в сфері просування і захисту прав людини;

засуджуючи страждання людей в Україні та знову підтверджуючи свою повну солідарність із ними, водночас наголошуючи на важливості надання їм належної підтримки й допомоги;

будучи стурбованими гуманітарними потребами всіх тих, хто втікає від бойових дій або переміщений внаслідок них;

знову підтверджуючи важливість всебічної, рівноправної й значущої участі жінок у плануванні та прийнятті рішень щодо медіації, зміцнення довіри, запобігання та врегулювання конфліктів, так само і їх участі у всіх зусиллях з підтримки та заохочення миру й безпеки, а також необхідність запобігання й усунення наслідків порушень та утисків прав людини, таких як всі форми насильства щодо жінок і дівчат, особливо сексуального та гендерно зумовленого насильства;

особливо відзначаючи важливу роль, що відіграє Управління Верховного комісара з прав людини ООН й Моніторингова місія ООН з прав людини в Україні у сприянні об'єктивній оцінці становища у сфері прав людини в Україні;

знову підтверджуючи, що право на свободу думки та її вираження як онлайн, так і офлайн, є правом людини, гарантованим усім, знову відзначаючи, у зв'язку з цим, важливу роль вільних і незалежних засобів масової інформації й неурядових організацій і засуджуючи будь-які напади на журналістів, засоби

масової інформації, працівників засобів масової інформації та правозахисників;

висловлюючи стурбованість у зв'язку з поширенням дезінформації, яку можуть розробляти і впроваджувати як для того, щоб увести в оману, так і для порушень і утисків прав людини, охоплюючи недоторканність приватного життя та свободу особи шукати, отримувати й поширювати інформацію;

звертаючи особливу увагу на зобов'язання всіх сторін Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року та Додаткового протоколу I до них від 8 червня 1977 року проводити розслідування, переслідувати в судовому порядку або видавати осіб, які, ймовірно, вчинили або наказали вчинити серйозні порушення Женевських конвенцій або Додаткового протоколу I до них, залежно від обставин;

беручи до уваги рішення прокурора Міжнародного кримінального суду якнайшвидше розпочати розслідування ситуації в Україні;

беручи до уваги також роль Міжнародного Суду ООН у вирішенні згідно з міжнародним правом спорів, що їх передали до нього Держави,

1. *Засуджує у найжорсткіших формулюваннях порушення й утиски прав людини й порушення міжнародного гуманітарного права внаслідок агресії Російської Федерації проти України;*

2. *Знову підтверджує свою тверду прихильність суверенітету, політичній незалежності, єдності та територіальній цілісності України в межах її міжнародно визнаних кордонів, що охоплюють і її територіальні води;*

3. *Закликає Російську Федерацію негайно припинити порушення й утиски прав людини та порушення міжнародного гуманітарного права в Україні, і закликає до суворого дотримання всіх прав людини й основоположних свобод і до захисту цивільного населення та критичних об'єктів цивільної інфраструктури в Україні;*

4. *Закликає до швидкого й контрольованого виведення військ Російської Федерації та збройних угруповань, що мають її підтримку, з усієї території України в межах її міжнародно визнаних кордонів та її територіальних вод, з метою запобігання подальших порушень і утисків прав людини й порушень*

міжнародного гуманітарного права в країні, і підкреслює невідкладну необхідність негайного припинення бойових дій проти України;

5. *Наполегливо закликає* надати негайний, безпечний і безперешкодний гуманітарний доступ, також і через лінії зіткнення, забезпечуючи доставку гуманітарної допомоги всім, хто її потребує, особливо особам, що знаходяться в уразливому становищі, таким чином, щоб забезпечити повагу до незалежності й неупередженості гуманітарних установ та гарантувати захист гуманітарного персоналу й медичного персоналу, що виконує лише медичні обов'язки;

6. *Висловлює серйозну стурбованість* стосовно документально підтвердженої шкоди задоволенню багатьох прав людини, зокрема права на життя, на освіту та найвищий досяжний рівень фізичного та психічного здоров'я, завданої російськими обстрілами та бомбардуваннями населених пунктів;

7. *Підкреслює* важливість збереження вільного, відкритого, функційно сумісного, надійного й безпечного доступу до Інтернету та беззастережно засуджує будь-які заходи, які заважають людині або позбавляють її можливості отримувати або поширювати інформацію онлайн чи офлайн, охоплюючи часткове або повне відключення Інтернету;

8. *Також підкреслює*, що всі особи, які втікають від конфлікту в Україні, повинні бути захищені без дискримінації, також і за ознакою расової, національної чи етнічної належності;

9. *Рекомендує* відповідним мандатаріям тематичних спеціальних процедур, в рамках їх відповідних мандатів, приділити особливу увагу становищу в галузі прав людини в Україні;

10. *Підкреслює* важливість забезпечення притягнення до відповідальності за порушення й утиски прав людини та порушення міжнародного гуманітарного права, і звертає особливу увагу на екстрену необхідність ініціювати невідкладне, незалежне і неупереджене розслідування всіх можливих утисків і порушень, щоб покласти край безкарності й забезпечити притягнення винних до відповідальності;

11. *Ухвалює* негайно заснувати незалежну міжнародну слідчу комісію у складі трьох експертів з прав людини, що їх призначає Голова Ради з прав людини ООН строком один рік, яка б доповнила,

узагальнила та спиралася на підсумки роботи Моніторингової місії ООН з прав людини в Україні, у тісній координації з Управлінням Верховного комісара з прав людини ООН, з таким мандатом:

(а) розслідувати всі можливі порушення й утиски прав людини і порушення міжнародного гуманітарного права та пов'язані з ними злочини в контексті агресії Російської Федерації проти України, і встановлювати факти, обставини й корінні причини будь-яких таких порушень та утисків;

(б) збирати, узагальнювати й аналізувати докази таких порушень і утисків, беручи до уваги їх гендерний вимір, і забезпечувати систематичну реєстрацію та зберігання всіх відомостей, документів і доказів, зокрема опитування, показання свідків та матеріали судової експертизи, відповідно до міжнародно правових стандартів, з огляду на будь-які можливі майбутні судові процеси;

(с) документувати й перевіряти відповідну інформацію та докази, також і працюючи у відповідній місцевості, та співпрацювати з судовими й іншими органами, залежно від необхідності;

(д) виявляти, тією мірою, якою це можливо, тих осіб і ті структури, які несуть відповідальність за порушення або утиски прав людини, або порушення міжнародного гуманітарного права, або інші пов'язані з ними злочини в Україні, з метою забезпечення притягнення винних до відповідальності;

(е) ухвалювати рекомендації, зокрема щодо заходів для притягнення винних до відповідальності, з тим щоб покласти кінець безкарності й забезпечити притягнення винних до відповідальності, також і, за необхідності, до індивідуальної кримінальної відповідальності, а також доступ жертв до правосуддя;

(ф) надати Раді з прав людини ООН на її п'ятдесят першій сесії усну оновлену інформацію з подальшим проведенням інтерактивного діалогу, а на її п'ятдесят другій сесії – комплексну письмову доповідь з наступним проведенням інтерактивного діалогу і подати доповідь Генеральній Асамблеї ООН на її сімдесят сьомій сесії;

12. *Просить* негайно ввести мандат у дію та просить Генерального секретаря ООН надати всі ресурси, необхідні для того, щоб ця слідча комісія могла виконати свій мандат, а також ресурси і спеціалістів, необхідні для того, щоб Управління Верховного комісара ООН з прав людини могло надавати таку адміністративну, технічну й логістичну підтримку, яка потрібна для

здійснення положень цієї резолюції, зокрема для встановлення фактів, правового аналізу та збирання доказів;

13. *Закликає* всі відповідні сторони й Держави та заохочує організації громадянського суспільства, засоби масової інформації та інші відповідні зацікавлені сторони повною мірою співпрацювати з цією слідчою комісією, щоб вона могла ефективно виконувати свій мандат, і, залежно від необхідності, надавати їй будь-які наявні у них або набуті певні інформацію та документи;

14. *Закликає* відповідні органи, підрозділи й агенції системи Організації Об'єднаних Націй повною мірою співпрацювати з цією слідчою комісією та вчасно відгукуватися на будь-які її запити, зокрема запит про надання доступу до відповідної інформації й документів;

15. *Ухвалює* продовжувати активно працювати над цим питанням.

10-те засідання

04 березня 2022 року

Результати голосування, занесені до протоколу, такі:
голосів «за» – 32, «проти» – 2, «утрималося» – 13.

Оригінал документа див.: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G22/277/44/PDF/G2227744.pdf>

Коментар

1. У Резолюції Генеральної Асамблеї ООН від 02 березня 2022 року «Агресія проти України» було абсолютно чітко констатовано, що агресія Російської Федерації проти нашої держави супроводжувалась «порушеннями й утисками прав людини» (пункт 11). Ця констатація була вже наступного дня конкретизована у коментованій Резолюції Ради з прав людини ООН (далі – Рада). Цей спеціалізований орган ООН звернув увагу в преамбулі своєї Резолюції на такі порушення, які він кваліфікував як «грубі й систематичні». Адже саме на такі порушення прав людини, які відзначаються особливою жорстокістю, надзвичайною нелюдськістю, покликає реагувати Рада відповідно до її офіційних повноважень.

Отож, наведена оцінка Ради стосовно порушень прав людини, що їх вчинила Російська Федерація під час агресії проти

Україні, вимагає вкрай жорсткої відповідальності (насамперед міжнародної) за такі дії. Тим самим було істотно посилено аргументацію підставності притягнення до відповідальності винних представників Російської Федерації за порушення прав людини.

2. Зауважимо, що навряд чи можна вважати випадковим власне перелік тих видів прав людини, на порушення яких у Резолюції запропоновано звертати увагу пріоритетно. У пункті 6 Резолюції зазначено про особливу стурбованість Ради з приводу документально підтвердженої шкоди реалізації прав людини на життя, на освіту та найвищий досяжний рівень фізичного та психічного здоров'я. Симптоматично, що право на освіту згадане у цьому пункті Резолюції відразу після права на життя. У цьому можна вбачати особливу турботу про долю молодого покоління.

3. Наступний елемент преамбули коментованої Резолюції присвячений гранично конкретизованій характеристиці шкоди, спричиненої агресором саме цивільному населенню (жертви серед цивільного населення, зокрема дітей, насильницьке переміщення населення, зокрема понад 660 000 біженців) і цивільній інфраструктурі в Україні (пошкодження й руйнування житлових районів, шкіл, культурних об'єктів та критичних об'єктів цивільної інфраструктури, охоплюючи лікарні й цивільні об'єкти водопостачання, каналізації й паливної інфраструктури). Всі такі дії, безперечно, є порушенням загальновідомих норм міжнародного права прав людини, міжнародного гуманітарного права, міжнародного права біженців, законів і звичаїв війни, закріплених у низці міжнародно-правових актів.

Зазначений фрагмент преамбули може стати, так би мовити, своєрідною канвою (хоча й не вичерпною) для розслідування відповідних злочинів і притягнення до відповідальності винних осіб. У зв'язку з цим слід звернути увагу на пункт 10 цієї Резолюції, в якому вперше сформульована загальна мета такої відповідальності: «покласти край безкарності» у разі вчинення зазначених порушень людинних прав. При цьому, Рада спеціально вказала на те, що, з-поміж різноманітних грубих і систематичних порушень прав людини, пріоритетна, тобто першочергова увага має бути приділена захисту цивільних осіб, також і переміщених осіб, та цивільних об'єктів.

4. Неабияке значення має вміщена у преамбулі Резолюції згадка про необхідність забезпечення «гуманітарного» доступу

для постраждалих осіб, чії права були порушені агресією Російської Федерації проти України. Суб'єктами такого доступу можуть виступати різноманітні громадські формування в особі їхніх представників (міжнародні, іноземні та національні), статутна діяльність яких охоплює ту чи іншу допомогу постраждалим чи потерпілим. Та, окрім цього, такий доступ має, з-поміж іншого, надавати можливість врятуватись від імовірних чи реальних порушень людських прав (виїзд, переміщення до безпечних територій, усунення нестачі життєво необхідних благ тощо). В одному з наступних пунктів коментованої Резолюції застережено, що під час такого доступу слід надати захист гуманітарному персоналу та медичному персоналу, що займається виконанням суто медичних обов'язків (п. 5).

5. Наступна частина преамбули Резолюції присвячена характеристиці суб'єктів (інституцій) і засобів, які мають бути

використані для реалізації завдань, сформульованих у цьому документі Ради.

З-поміж таких суб'єктів Рада зазначила:

а) Управління Верховного комісара з прав людини ООН (далі – УВКПЛ);

б) Моніторингову місію ООН з прав людини в Україні (далі – ММПЛ)*;

в) Міжнародну слідчу комісію (далі – МСК)**;

г) Прокурора Міжнародного кримінального суду.

6. Привертає увагу те, що у зв'язку з важливістю права на доступ до інформації саме в умовах збройної агресії РФ проти України, Рада – можливо, вперше у своїй тривалій практиці – згадала дезінформацію як явище, якого не можна допускати.

7. Вельми важливою є вказівка Ради на те, що всі зазначені суб'єкти у процесі своєї діяльності з розслідування мають неодмінно й пріоритетно приділяти увагу виявленню та фіксації порушень міжнародно-правових норм, закріплених у Женевських

---

* У березні 2014 року УВКПЛ направило в Україну ММПЛ. Вона мала здійснювати спостереження, повідомлення про порушення і захист прав людини у східних областях України, у місті Севастополі та Автономній Республіці Крим. ММПЛ повинна була також надавати уряду та іншим зацікавленим сторонам рекомендації стосовно того, як вирішувати проблеми, пов'язані з правами людини, й усунути глибинні причини подій, що відбувалися на той момент. ММПЛ налічує зараз близько 60 осіб. Кожні два тижні ММПЛ спільно з УВКПЛ оприлюднюють інформаційні зведення з цієї проблематики (докладніше див.: <https://www.ohchr.org/en/countries/ukraine/our-presence>, <https://www.ohchr.org/en/countries/ukraine/our-presence>, https://ukraine.un.org/en/resources/publications?search_api_fulltext=&sort_=fieldate&sort_order=DESC&page=3), <https://ukraine.un.org/sites/default/files/2022-07/Ukraine%20-%20civilian%20casualty%20update%20of%2024.00%203%20July%202022%20UKR.pdf>)

** У пункті 11 Резолюції передбачене негайне створення МСК у складі трьох експертів з прав людини, що їх призначає Голова Ради. Ця комісія покликана доповнювати, узагальнювати та спиратися на підсумки роботи ММПЛ, у тісній координації з УВКПЛ. При цьому, в резолюції досить детально й чітко викладено мандат МСК (підпункти “а”–“f” п. 11).

конвенціях від 12 серпня 1949 року та Додатковому протоколі I до них від 08 червня 1977 року.

Принагідно нагадаємо читачам офіційні назви згаданих міжнародно-правових документів:

1) Конвенція про поліпшення долі (участі) поранених і хворих в діючих арміях;

2) Конвенція про поліпшення долі (участі) поранених, хворих та осіб, які зазнали корабельної аварії, зі складу збройних сил на морі;

3) Женевська конвенція про поводження з військовополоненими;

4) Женевська конвенція про захист цивільного населення під час війни.

8. Наступний пункт Резолюції спрямований на ресурсне й кадрове забезпечення виконання поставлених у ній завдань. Без такого забезпечення коментована Резолюція в частині МСК залишилася би, ясна річ, нереалізованою, суто декларативною.

9. На якнайкраще сприяння діяльності МСК спрямований пункт 14 Резолюції, де вміщено відповідний заклик до будь-яких організацій (особливо, до структур і органів ООН).

10. Насамкінець, на стислий коментар заслуговують і, власне, яскраві кількісні показники голосування щодо зазначеної Резолюції Ради. З 47 держав-членів цього органу, які взяли участь у голосуванні, понад 97% не заперечує проти Резолюції («за» – 32 держави, «утримались» – 13 держав). Такі результати голосування щодо Резолюції свідчать про гранично широку світову підтримку України.

Отже, все викладене в цьому коментарі дає підставу вважати, що Резолюція Ради «Становище у сфері прав людини в Україні внаслідок російської агресії», яка спирається на Резолюцію Генеральної Асамблеї ООН «Агресія проти України», здатна стати дієвим інструментом більш ефективних зусиль Організації Об'єднаних Націй у її спробах протидіяти варварській агресії Російської Федерації.

A/RES/ES-11/2

Організація Об'єднаних Націй
Генеральна Асамблея
Оригінал: англійською мовою

Поширення: загальне
28 березня 2022 року

Одинадцята надзвичайна спеціальна сесія
Пункт 5 порядку денного
Лист Постійного представника України
при Організації Об'єднаних Націй від 28 лютого 2014 року
на ім'я Голови Ради Безпеки (S/2014/136)

**Резолюція Генеральної Асамблеї ООН,
ухвалена 24 березня 2022 року**

[без передання до Головного комітету
(A/ES-11/L.2 у A/ES-11/L.2/Add.1)]

ES-11/2. «Гуманітарні наслідки агресії проти України»

Генеральна Асамблея ООН,

підтверджуючи свою рішучість позбавити прийдешні покоління від лих війни;

підтверджуючи свої Резолюції 46/182 від 19 грудня 1991 року та 76/124 від 10 грудня 2021 року;

нагадуючи про обов'язок усіх держав відповідно до статті 2 Статуту Організації Об'єднаних Націй утримуватись у їхніх міжнародних відносинах від погрози силою або її застосування як проти територіальної недоторканності чи політичної незалежності будь-якої держави, так і будь-яким іншим чином, несумісним з цілями Об'єднаних Націй, та вирішувати свої міжнародні суперечності мирними засобами;

підтверджуючи свою прихильність до суверенітету, незалежності, єдності та територіальної цілісності України в межах її

міжнародно визнаних кордонів, включно з її територіальними водами;

визнаючи, що військове вторгнення Російської Федерації на суверенну територію України та його гуманітарні наслідки мають такі масштаби, яких міжнародне співтовариство не бачило в Європі протягом десятиліть;

підтверджуючи заклик Генерального секретаря ООН до Російської Федерації зупинити свій військовий наступ, а також його заклик встановити режим припинення вогню та повернутися на шлях діалогу та переговорів;

нагадуючи про свою вимогу, щоб Російська Федерація негайно, повністю та беззастережно вивела всі свої збройні сили з території України в її міжнародно визнаних кордонах;

висловлюючи жаль з приводу тяжких гуманітарних наслідків воєнних дій Російської Федерації проти України, включно з облогою, артобстрілами густонаселених міст України, зокрема м. Маріуполя, та авіаударами по них, а також завдання ударів цивільним особам, а також журналістам, та цивільним об'єктам, зокрема школам та іншим навчальним закладам, системам водопостачання й каналізації, медичним установам та їх транспортним засобам та обладнанню, та викрадення посадовців місцевої влади, а також завдання ударів дипломатичним та культурним об'єктам;

висловлюючи серйозне занепокоєння з приводу погіршення гуманітарної ситуації в Україні та навколо неї, зокрема щодо великої кількості жертв серед цивільного населення, зокрема жінок і дітей, та зростання кількості внутрішньо переміщених осіб і біженців, які потребують гуманітарної допомоги;

підтверджуючи необхідність захисту – без будь-якої дискримінації – безпеки, гідності, прав людини й основоположних свобод людей, які рятуються від воєнного конфлікту та насильства, незалежно від їхнього статусу, водночас сприяючи безпеці й добробуту всіх громад, та засуджуючи у зв'язку з цим будь-які акти, втілення і прояви расизму, расової дискримінації, ксенофобії та пов'язаної з ними нетерпимості щодо переміщених осіб, зокрема біженців;

рішуче засуджуючи будь-які напади на цивільних осіб як таких та інших осіб, що знаходяться під захистом, і на цивільні об'єкти, включаючи евакуаційні автоколони з цивільним населенням, а також невідповідні й непропорційні напади, зокрема

невибіркові артобстріли та невивіркове застосування зброї вибухової дії, і виражає стурбованість щодо довготривалих ризиків для цивільного населення, пов'язаних з пошкодженням цивільної інфраструктури та боєприпасами, що не розірвалися;

підкреслюючи особливий вплив збройного конфлікту на жінок і дітей, зокрема на біженців та внутрішньо переміщених осіб, а також на інших цивільних з особливими потребами, включно з особами з інвалідністю та людьми похилого віку, та наголошуючи також на необхідності забезпечення безпечного проходу, а також захисту всього цивільного населення, якого це торкнулося, та надання йому допомоги;

висловлюючи глибоку вдячність за значні та гідні захоплення зусилля сусідніх до України країн щодо розміщення біженців;

виражаючи занепокоєння щодо впливу цього конфлікту на проблему відсутності продовольчої безпеки в усьому світі, зокрема в найменш розвинених країнах, оскільки Україна і цей її регіон входять до числа найважливіших експортерів зерна та сільськогосподарської продукції, у той час як мільйони людей у низці регіонів світу стикаються з голодом або безпосереднім ризиком голоду чи зазнають серйозного дефіциту продовольства, а також впливу конфлікту на енергетичну безпеку;

нагадуючи про зв'язок між збройними конфліктами та насильством і відсутністю продовольчої безпеки та загрозою голоду в результаті конфліктів і наголошуючи у зв'язку з тим, що збройні конфлікти, порушення норм міжнародного гуманітарного права та міжнародного права прав людини й відсутність продовольчої безпеки можуть бути факторами вимушеного переміщення населення і що, навпаки, вимушене переміщення населення в країнах, охоплених збройним конфліктом, може мати катастрофічні наслідки для сільськогосподарського виробництва та можливості отримання коштів для існування;

висловлюючи стурбованість щодо серйозних гуманітарних наслідків можливої аварії внаслідок бомбардувань та артобстрілів об'єктів української ядерної інфраструктури, підтверджуючи зобов'язання щодо забезпечення охорони та безпеки всієї ядерної

інфраструктури та висловлюючи стурбованість щодо впливу конфлікту на довкілля;

нагадуючи про обов'язок усіх держав і сторін збройного конфлікту повністю дотримуватися міжнародного гуманітарного права, зокрема принципів вибірковості та пропорційності, та зобов'язання вживати всіх можливих запобіжних заходів для того, щоб запобігти і в будь-якому випадку якомога зменшити збитки цивільному населенню та цивільним об'єктам, знову заявляючи, що облога, мета якої полягає в тому, щоб морити голодом цивільне населення, є порушенням міжнародного гуманітарного права, і наполегливо закликаючи всі держави та сторони збройного конфлікту дотримуватись прав людини, особливо щодо примусово переміщених осіб, та принципу невидворення;

повторюючи заклик до всіх сторін збройного конфлікту виконувати свої обов'язки за міжнародним гуманітарним правом щодо захисту цивільного населення й цивільних об'єктів та навколишнього середовища, а також берегти цивільні об'єкти, зокрема ті, які мають критично важливе значення для надання основних послуг цивільному населенню, утримуючись від атакування, знищення, переміщення або приведення у непридатність об'єктів, необхідних для виживання цивільного населення, та поважаючи статус і забезпечуючи захист гуманітарного персоналу й вантажів, що їх використовують для проведення операцій з надання гуманітарної допомоги;

підтверджуючи принципи гуманності, нейтральності, неупередженості та незалежності при наданні гуманітарної допомоги та підтверджуючи також необхідність того, щоб усі суб'єкти, які займаються наданням гуманітарної допомоги у складних

надзвичайних ситуаціях, підтримували та повною мірою дотримувалися цих принципів,

1. *Знову заявляє* про необхідність повного виконання Резолюції Генеральної Асамблеї ООН ES-11/1 «Агресія проти України» від 02 березня 2022 року;

2. *Вимагає* негайного припинення воєнних дій Російської Федерації проти України, зокрема будь-яких нападів на цивільних осіб та цивільні об'єкти;

3. *Вимагає також* забезпечення повного захисту цивільних осіб, зокрема гуманітарний персонал, журналістів та осіб, які перебувають у вразливому становищі, а особливо жінок та дітей;

4. *Вимагає надалі* забезпечити повну повагу до статусу та захист усього медичного й гуманітарного персоналу, що займається винятково виконанням медичних обов'язків, їхніх транспортних засобів та обладнання, а також лікарень та інших медичних закладів;

5. *Вимагає* забезпечити повну повагу до статусу та захист об'єктів, необхідних для виживання цивільного населення, й цивільної інфраструктури, яка має критично важливе значення для надання основних послуг населенню в умовах збройного конфлікту;

6. *Вимагає також*, щоб усі сторони захищали цивільних осіб, які рятуються від збройного конфлікту та насильства, охоплюючи й іноземних громадян, зокрема студентів, без будь-якої дискримінації, забезпечуючи для них добровільний, безпечний та безперешкодний прохід;

7. *Вимагає*, щоб сторони виконували свої обов'язки щодо забезпечення безпечного й безперешкодного гуманітарного доступу для гуманітарного персоналу, а також його транспортних засобів, предметів постачання та обладнання до осіб, які потребують допомоги в Україні та в сусідніх країнах;

8. *Наголошує*, що облога міст в Україні, зокрема м. Маріуполя, ще більше обтяжує гуманітарну ситуацію для цивільного населення та ускладнює зусилля щодо евакуації, а тому вимагає покласти край цій облозі;

9. *Засуджує* всі порушення міжнародного гуманітарного права та порушення прав людини й зловживання ними та закликає всі сторони збройного конфлікту суворо дотримуватися міжнародного гуманітарного права, зокрема Женевських конвенцій

1949 року¹ та Додаткового протоколу I до них 1977 року², та дотримуватись застосовних норм міжнародного права прав людини та права біженців, зокрема принципу невидворення;

10. *Закликає* держави-члени повністю профінансувати План гуманітарного реагування Організації Об'єднаних Націй на 2022 рік, нагальне звернення Організації Об'єднаних Націй про гуманітарне реагування в Україні та регіональний план реагування на проблему біженців для України й сусідніх країн та із занепокоєнням зазначає висновки «Огляду гуманітарної ситуації в світі» (2022 рік), зокрема його оновлені дані від лютого 2022 року;

11. *Вітає* зусилля Генерального секретаря, держав-членів, організацій системи Організації Об'єднаних Націй та міжнародного співтовариства з надання гуманітарної допомоги, а також з надання допомоги й захисту біженцям та наполегливо закликає їх продовжувати робити такі зусилля, а також вітає призначення Координатора дій ООН в кризовій ситуації в Україні, що його здійснив Генеральний Секретар ООН;

12. *Підтверджує* своє прохання до Координатора надзвичайної допомоги подати доповідь про гуманітарну ситуацію в Україні та про гуманітарні заходи реагування відповідно до своєї Резолюції ES-11/1 та просить Генерального Секретаря інформувати Генеральну Асамблею ООН на постійній основі про здійснення цієї резолюції;

13. *Рішуче заохочує* продовження переговорів між усіма сторонами і знову закликає до негайного мирного врегулювання конфлікту між Російською Федерацією та Україною за допомогою політичного діалогу, переговорів, посередництва та інших мирних засобів відповідно до міжнародного права;

14. *Ухвалює* тимчасово перервати роботу одинадцятої надзвичайної спеціальної сесії Генеральної Асамблеї ООН та

---

¹ United Nations, Treaty Series, vol. 75, Nos. 970–973.

² Ibid., vol. 1125, No. 17512.

уповноважити Голову Генеральної Асамблеї ООН відновити засідання на вимогу держав-членів.

*9-те пленарне засідання
24 березня 2022 року*

Оригінал документа див.: <https://documents-ddsny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N22/301/67/pdf/N2230167.pdf?OpenElement>

Коментар

1. У першому випуску нашого Інформаційного бюлетеня була надрукована і прокоментована Резолюція Генеральної Асамблеї ООН від 02 березня 2022 року «Агресія проти України». Зазначений документ закінчувався вказівкою на те, що цей орган ООН вважав свій розгляд означеної ситуації незавершеним, але перерваним, та задекларував готовність продовжити такий розгляд за ініціативою будь-якої держави-члена ООН. І ось майже через місяць після повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну Генеральна Асамблея справді продовжила обговорювати і планувати заходи з протидії російській агресії. Таке продовження було інспіровано відсутністю належної реакції Російської Федерації на згадану Резолюцію й безпрецедентно жакливими наслідками для України зазначених дій РФ.

Принагідно зауважимо, що і Резолюція Генеральної Асамблеї, котра є предметом цього коментаря, знову ж таки, ще не оголошена підсумковою. Отож є підстава припустити, що Генеральна Асамблея ООН має намір постійно моніторити названу проблему – доки агресія Російської Федерації не буде припинена.

2. Коментована нині Резолюція Генеральної Асамблеї ООН, ґрунтуючись на попередній Резолюції цього органу від 02 березня 2022 року, розвиває та конкретизує засадничі положення першої Резолюції. При цьому коментований документ враховує ті конкретні факти та обставини, які виникли в Україні протягом першого місяця збройної агресії Російської Федерації. Резолюція від 24 березня з граничною категоричністю відтворила засадничу ідею попередньої Резолюції Генеральної Асамблеї ООН стосовно того, що остання «підтверджує свою відданість суверенітету,

незалежності, єдності та територіальній цілісності України в межах її міжнародно визнаних кордонів, включно з її територіальними водами». З цієї аксіоматичної ідеї випливають мало не всі подальші настанови коментованого документу.

3. У наступному фрагменті преамбули коментованої Резолюції вміщено надзвичайно важливу, унікальну оцінку соціальної значущості наслідків агресії Російської Федерації проти України. Навряд чи в своїй практиці ухвалення резолюцій Генеральна Асамблея ООН вживала таку оцінку подій як «військовий наступ Російської Федерації на суверенну територію України та його гуманітарні наслідки мають такий масштаб, якого міжнародна спільнота не бачила в Європі десятиліттями». Видається, що така оцінка орієнтує на необхідність вжиття міжнародною спільнотою в особі ООН таких радикальних заходів, до яких ця організація і сама не вдавалась справді протягом декількох останніх десятиліть. Іншими словами, реакція ООН на агресивні дії РФ має бути домірною до зазначеної оцінки Генеральної Асамблеї ООН.

4. У наступному фрагменті Резолюції Генеральна Асамблея ООН з граничною відвертістю відобразила той факт, що Російська Федерація абсолютно проігнорувала настанову попередньої Резолюції від 02 березня 2022 року щодо припинення її вторгнення на територію України, а також виведення її військ з території України. Таке ігнорування не може не наводити на думку про те, що до цієї держави, можливо, будуть застосовані більш радикальні заходи міжнародно-правової відповідальності.

5. Також у преамбулі коментованої Резолюції конкретизовано ті жахливі наслідки порушення норм міжнародного права, міжнародного гуманітарного права та основоположних прав людини, яких Російська Федерація припустилася на території України вже протягом першого місяця з моменту вторгнення. Деякі з таких порушень уже зафіксовані у Резолюції Ради з прав людини ООН від 04 березня 2022 року, а саме: насильницьке переміщення населення (зокрема понад 660 000 біженців) та пошкодження й руйнування житлових районів, шкіл, культурних об'єктів і критичних об'єктів цивільної інфраструктури, включно з лікарнями й цивільними об'єктами водопостачання, каналізації та

паливної інфраструктури, що спричинені російськими бомбардуваннями й обстрілами населених пунктів.

6. Наступний пункт вже резолютивної частини спеціально присвячений безпрецедентно тривалій облозі міста Маріуполя та, зрештою, металургійного комбінату «Азовсталь», яке героїчно захищали українські підрозділи. Саме на нелюдські, злочинні наслідки цієї облоги зреагувала Генеральна Асамблея ООН.

7. Результати голосування щодо коментованої Резолюції вчергове підтвердили стабільність різко критичної оцінки агресії РФ проти України з боку абсолютної більшості держав-членів ООН: понад 97 відсотків держав-членів ООН, які взяли участь в голосуванні щодо резолюції (183 держави), підтримали або не заперечили її («за» – 140 держав, «утримались» – 38 держав).

8. Нарешті, останній пункт коментованої Резолюції стосується, так би мовити, процедурно-темпорального порядку розгляду питань щодо агресії Російської Федерації проти України. Слід підкреслити, що Генеральна Асамблея ООН знову лише перервала розгляд цього питання й задекларувала готовність його продовжити пізніше. Та це й цілком зрозуміло: адже на момент створення цього коментаря основні настанови відповідних резолюцій Генеральної Асамблеї ООН, на превеликий жаль, не виконані.

Тому чекатимемо подальших зусиль з боку ООН, її структур та органів задля припинення агресії РФ проти України і притягнення винних до відповідальності.

A/RES/ES-11/3

Організація Об'єднаних Націй
Генеральна Асамблея
Оригінал: англійською мовою

Поширення: загальне
8 квітня 2022 року

Одинадцята надзвичайна спеціальна сесія
Пункт 5 порядку денного
Лист Постійного представника України
при Організації Об'єднаних Націй від 28 лютого 2014 року
на ім'я Голови Ради Безпеки (S/2014/136)

**Резолюція Генеральної Асамблеї ООН,
ухвалена 07 квітня 2022 року**

[без передання до Головного комітету
(A/ES-11/L.4 та A/ES-11/L.4/Add.1)]

**ES-11/3. «Зупинення прав, пов'язаних з членством
Російської Федерації в Раді з прав людини ООН»**

Генеральна Асамблея ООН,

нагадуючи свою Резолюцію A/RES/60/251 від 15 березня 2006 року, зокрема пункт 8, в якому зазначено, що Генеральна Асамблея може зупинити права, пов'язані з членством в Раді з прав людини ООН члена Ради, що вчиняє грубі та систематичні порушення прав людини,

беручи до уваги Резолюцію Ради з прав людини ООН 49/1 від 04 березня 2022 року, зокрема серйозну стурбованість Ради щодо грубих і систематичних звітів про порушення й утиски прав людини та порушення міжнародного гуманітарного права, що його вчинила Російська Федерація під час її агресії проти України,

нагадуючи свої резолюції ES-11/1 від 02 березня 2022 року і ES-11/2 від 24 березня 2022 року,

висловлюючи серйозну стурбованість тривалою праволюдною та гуманітарною кризою в Україні, зокрема повідомленнями

про порушення та утиски прав людини й порушення міжнародного гуманітарного права з боку Російської Федерації, в тому числі грубі та систематичні порушення й утиски прав людини, визнаючи сильне вираження стурбованості в заявах Генерального секретаря ООН і Верховного комісара з прав людини ООН, і відзначаючи останнє оновлення [звіту] щодо ситуації з правами людини в Україні, що його підготувала Моніторингова місія з прав людини 26 березня 2022 року,

1. Ухвалює зупинити права, пов'язані з членством Російської Федерації в Раді з прав людини ООН.

2. Також ухвалює повернутися до цього питання за відповідних умов.

3. Далі ухвалює тимчасово перервати роботу Одинадцятої надзвичайної спеціальної сесії Генеральної Асамблеї ООН та уповноважити Голову Генеральної Асамблеї ООН відновити засідання на вимогу держав-членів.

10-те пленарне засідання

07 квітня 2022 року

[Результати голосування, занесені в протокол, такі:

«За» – 93. «Проти» – 24. «Утрималося» – 58. «Не голосували» – 18. Загалом: 193]

Оригінал документа див.: https://digitallibrary.un.org/record/3967950/files/A_RES_ES-11_3-EN.pdf?ln=en

Коментар

1. У коментованому документі Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй привертає увагу, насамперед, обґрунтування правомірності ухвалення рішення про тимчасове зупинення повноважень Російської Федерації як члена Ради з прав людини ООН. Така можливість була офіційно передбачена прийнятою у 2006 році Резолюцією Генеральної Асамблеї ООН, згідно з якою вперше в історії ООН було створено її Раду з прав людини (п. 8).

2. Підставою для застосування до певної держави зазначеного заходу міжнародно-правової відповідальності вважався факт того, що держава вчинила «грубі та систематичні порушення прав людини». А наявність саме таких порушень з боку Російської

Федерації була констатована вже у попередніх Резолюціях Генеральної Асамблеї від 2, 4 і 24 березня 2022 року.

3. Звернені до Російської Федерації пропозиції та вимоги, вміщені у цих актах, вона, як відомо, повністю проігнорувала, не виконала. Тому в Генеральній Асамблеї вже не залишилось, ясна річ, якихось інших засобів впливу на поведінку Російської Федерації у розгляданій площині.

4. Переконливість висновків Генеральної Асамблеї щодо зазначених протиправних дій Російської Федерації посилюється посиленням на конкретні джерела інформації щодо названих фактів, а саме: заяви Генерального Секретаря ООН та Верховного комісара з прав людини ООН, а також інформації Моніторингової місії з прав людини ООН.

5. Отож, у певному сенсі, можна стверджувати, що Російська Федерація своїми неправомірними діями сама вивела себе поза межі Ради з прав людини ООН.

6. Водночас, варто звернути увагу на те, що застосований до Російської Федерації захід міжнародно-правової відповідальності може мати тимчасовий характер, оскільки не виключає його скасування у разі, якщо Російська Федерація виконає заявлені раніше вимоги ООН.

Коли Російська Федерація повністю виконає попередні резолюції Генеральної Асамблеї ООН, тоді цю державу, можливо, вдасться повернути до складу повноважних членів Ради з прав людини ООН. Втім російська делегація заявила про вихід Російської Федерації зі складу Ради з прав людини ще до голосування, очевидно, передбачаючи його результати.

7. Що ж стосується загальних результатів голосування коментованої резолюції Генеральної Асамблеї ООН, то вони, в черговий раз, яскраво засвідчили, що абсолютна більшість держав-членів ООН підтримали (93 держави) або, щонайменше, не заперечили (58 держав) проти ухвалення зазначеного документу.

Підсумовуючи ж усе викладене, варто спеціально наголосити на тому, що у коментованій резолюції Генеральної Асамблеї ООН чи не вперше за всю 77-річну історію її існування було ухвалено рішення про тимчасове зупинення повноважень держави-учасниці одного з її органів – Ради з прав людини. Таку реакцію Генеральної Асамблеї ООН можна вважати на сьогодні найвищим ступенем жорсткості її реагування на порушення вимог Статуту ООН.

A/HRC/RES/S-34/1

Організація Об'єднаних Націй
Генеральна Асамблея
Оригінал: англійською мовою

Поширення: загальне
16 травня 2022 року

Рада з прав людини
Тридцять четверта спеціальна сесія
12 травня 2022 року

**Резолюція Ради з прав людини ООН
від 12 травня 2022 року
S-34/1. «Погіршення ситуації з правами людини в Україні,
викликане російською агресією»**

Рада з прав людини,

керуючись принципами та цілями Статуту Організації Об'єднаних Націй,

нагадуючи про зобов'язання всіх держав відповідно до статті 2 Статуту Організації Об'єднаних Націй утримуватись у їхніх міжнародних відносинах від погрози силою або її застосування проти територіальної цілісності чи політичної незалежності будь-якої Держави, а також врегульовувати свої міжнародні спори мирними засобами,

підтверджуючи потребу докласти всіх можливих зусиль для врегулювання будь-яких конфліктів або суперечок між Державами винятково мирними засобами і уникати будь-яких воєнних або бойових дій, які можуть лише ускладнити вирішення цих конфліктів і спорів,

нагадуючи резолюції Генеральної Асамблеї ООН ES-11/1 від 02 березня 2022 року «Агресія проти України» та ES-11/2 від 24 березня 2022 року «Гуманітарні наслідки агресії проти України» та резолюцію Ради з прав людини ООН 49/1 від

04 березня 2022 року «Становище у сфері прав людини в Україні внаслідок російської агресії»,

нагадуючи також про зобов'язання всіх сторін конфлікту за міжнародним правом, і зокрема, якщо це застосовно, міжнародного права прав людини, міжнародного гуманітарного права та права біженців.

підтверджуючи свою рішучу відданість суверенітету, політичній незалежності, територіальній цілісності та єдності України в межах її міжнародно визнаних кордонів і знову нагадуючи Російській Федерації про невідкладну необхідність негайно припинити свою агресію проти України та вивести свої війська,

висловлюючи глибоку стурбованість тривожною кількістю жертв серед цивільного населення, спричинених агресією проти України, та рішуче засуджуючи напади на мирне населення та цивільні об'єкти, включаючи напади на житлові квартали, школи, дитячі садки та медичні заклади, а так само ті, що здійснюються з використанням касетних боеприпасів, авіаударів та артилерії, а так само застосування катувань та іншого жорстокого, нелюдського чи такого, що принижує гідність поводження, свавільні та позасудові страти, насильницькі зникнення, сексуальне та ґендерне насильство, насильницьке переміщення та примусове переселення населення, а також правопорушення та зловживання, вчинені щодо дітей,

беручи до уваги нещодавні відповідні заяви Генерального Секретаря ООН, Верховного Комісара ООН з прав людини та спеціальні процедури Ради з прав людини, зокрема заяву Верховного Комісара від 22 квітня 2022 року, в якій вона посилалася на «моторошну історію порушень, вчинених проти цивільних осіб» в Україні, а також беручи до уваги доповідь експертної місії, створеної в рамках Московського механізму Організації з безпеки і співробітництва в Європі від 13 квітня 2022 року,

вітаючи швидке призначення членів Незалежної міжнародної комісії з розслідування щодо України, створеної відповідно до резолюції 49/1 Ради з прав людини, та важливу роботу Управління Верховного Комісара ООН з прав людини та його Моніторингової

місії в Україні для сприяння об'єктивній оцінці ситуації з правами людини в Україні,

рішуче засуджуючи повідомлення про порушення та утиски прав людини та серйозні порушення міжнародного гуманітарного права, що їх задокументував Верховний Комісар ООН з прав людини, які були скоєні на території Київської, Чернігівської, Харківської та Сумської областей, що перебувала під контролем збройних сил РФ наприкінці лютого та у березні 2022 року, включно з великою кількістю зафіксованих випадків позасудових вбивств чоловіків, жінок і дітей, сексуального та гендерно зумовленого насильства, застосування катувань та інших жорстоких, нелюдських та таких, що принижують гідність, видів поводження та інших правопорушень, які можуть бути прирівняні до злочинів проти людяності, воєнних злочинів та пов'язаних з ними злочинів,

глибоко стурбовані важкою ситуацією з правами людини та гуманітарною ситуацією в місті Маріуполь, майже повним знищенням його житлової та цивільної інфраструктури внаслідок російських бомбардувань та обстрілів, повідомленнями про десятки тисяч жертв серед цивільного населення та масових поховань в околицях міста та обмежений прогрес у гарантуванні безпечної та безперешкодної евакуації до безпечних районів, підконтрольних українській державі,

підтверджуючи потребу швидкого, незалежного та неупередженого національного та міжнародного розслідування ймовірних порушень та утисків прав людини, порушень міжнародного гуманітарного права та пов'язаних з ними злочинів з метою притягнення винних до відповідальності, в тому числі за ті правопорушення, які можуть бути злочинами проти людяності, воєнними злочинами та іншими злочинами відповідно до міжнародного права, а також сприяння ефективній та дієвій координації між усіма відповідними сторонами, які беруть участь у зборі, узагальненні й аналізі доказів,

наголошуючи на тому, що дезінформація, яку поширюють держави та державно-фінансовані суб'єкти, може супроводжувати серйозні порушення міжнародного права і може мати

далекосяжний негативний вплив на реалізацію прав людини, зокрема в умовах надзвичайної ситуації, кризи та збройного конфлікту,

висловлюючи свою стурбованість особливим впливом конфлікту на жінок, дітей та осіб, які перебувають у вразливих ситуаціях, зокрема осіб з інвалідністю та літніх людей, які також піддаються ризику сексуального та ґендерно зумовленого насильства та торгівлі людьми,

висловлюючи також свою стурбованість гуманітарними потребами всіх тих, хто рятується втечею від бойових дій або стали переміщеними особами внаслідок бойових дій, та які мають отримати захист без дискримінації, зокрема, на основі расової, національної та етнічної належності,

висловлюючи далі свою стурбованість впливом конфлікту на продовольчу безпеку в усьому світі, зокрема в найменш розвинутих країнах, у той час, коли мільйони людей зіштовхуються з голодом або відсутністю продовольчої безпеки в кількох регіонах світу, особливо у світлі перешкод на експорт сільськогосподарської продукції з України, внаслідок блокади її морських портів та руйнування відповідної критичної інфраструктури, а так само зафіксованими випадками крадіжки зерна з підконтрольних збройним силам РФ територій України в Херсонській та Запорізькій областях,

1. *Підтверджує* свою вимогу державі-агресорці негайно припинити військові дії проти України та усім сторонам конфлікту – поважати основоположні принципи та норми міжнародного гуманітарного права, у тому числі утримуватися від будь-яких нападів на цивільне населення та цивільні об'єкти, а також утримуватися від будь-яких порушень та утисків прав людини в Україні;

2. *Наголошує* на необхідності утримуватися від будь-якої фінансованої державою дезінформації, пропаганди війни або пропаганди національної, расової чи релігійної ворожнечі, що становить підбурювання до дискримінації, ворожнечі чи насильства, пов'язаних з агресією проти України;

3. *Наполегливо закликає* Російську Федерацію надати представникам і працівникам міжнародних правозахисних і

гуманітарних організацій, включаючи спеціалізовані установи ООН, безперешкодний, своєчасний, негайний, необмежений і безпечний доступ до осіб, які були переселені з постраждалих від конфлікту територій України та їх утримують на території Російської Федерації або на територіях під контролем чи окупацією Російської Федерації, й надати відповідним сторонам вичерпний перелік таких переселених осіб та їх місцезнаходження;

4. *Просить* Незалежну міжнародну комісію з розслідування щодо України провести розслідування відповідно до її мандату та міжнародних стандартів, а також у координації з іншими національними та міжнародними механізмами задля того, щоб вивчити події на території Київської, Чернігівської, Харківської та Сумської областей наприкінці лютого та в березні 2022 року, враховуючи їхній гендерний вимір, з метою притягнення винних за це до відповідальності, а також просить згадану комісію проінформувати Раду з прав людини ООН про хід цього розслідування в рамках усного звіту перед Радою на її п'ятдесят першій сесії та доповісти свої результати після завершення розслідування в звіті для Ради на її п'ятдесят другій сесії;

5. *Просить* Верховного Комісара ООН з прав людини представити усний звіт щодо серйозної ситуації з правами людини та гуманітарної ситуації в Маріуполі, зокрема оцінку характеру та причин порушень чи утисків прав людини та порушень міжнародного гуманітарного права, вчинених там, до Ради з прав людини ООН на її п'ятдесятій сесії відповідно до пункту 2, після чого відбудеться інтерактивний діалог;

6. *Заохочує* відповідних мандатаріїв тематичних спеціальних процедур у межах їхніх відповідних мандатів продовжувати приділяти особливу увагу ситуації з правами людини в Україні

внаслідок російської агресії, і закликає всі відповідні сторони співпрацювати з цими мандатаріями;

7. *Вирішує* продовжити розгляд обговорюваної ситуації.

2-е засідання

12 травня 2022 року

[Результати голосування занесені до протоколу:

Голосів «за» – 33, «проти» – 2, «утрималося» – 12.

Голоси розподілилися таким чином:

«За»:

Аргентина, Бенін, Бразилія, Кот-д'Івуар, Чехія, Фінляндія, Франція, Габон, Гамбія, Німеччина, Гондурас, Індонезія, Японія, Лівія, Литва, Люксембург, Малаві, Малайзія, Маршаллові Острови, Мавританія, Мексика, Чорногорія, Непал, Нідерланди, Парагвай, Польща, Катар, Республіка Корея, Сомалі, Україна, Об'єднані Арабські Емірати, Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії та Сполучені Штати Америки

«Проти»:

Еритрея та Китай

«Утрималося»:

Вірменія, Болівія (Багатонаціональна Держава), Камерун, Куба, Індія, Казахстан, Намібія, Пакистан, Сенегал, Судан, Узбекистан та Венесуела (Боліваріанська Республіка)]

Оригінал документа див.: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G22/342/43/PDF/G2234243.pdf>

Коментар

1. Резолюція Ради з прав людини присвячена, насамперед, спеціальному питанню документування й розслідування порушень прав людини, що трапилися впродовж окупації нині деокупованих територій України – Київської, Черігівської, Сумської, Харківської областей, а також у м. Маріуполі під час воєнних дій з метою його окупації й надалі. У ній йдеться про втілення в життя процедур у Раді з прав людини щодо реагування на грубі та систематичні порушення прав людини, що мали місце внаслідок

агресії РФ проти України. Таке реагування передбачає заслуховування звітів доповідачів, що їх призначила Рада з прав людини.

2. Рада з прав людини, насамперед, вкотре закликала державу-агресорку припинити свої протиправні дії, як це було в попередніх документах цього органу.

3. Особливу увагу Рада приділила необхідності боротьби з державно фінансованою дезінформацією, пропагандою та мовою ненависті, які можуть призводити до утисків прав людини та дискримінації. Проте цей заклик не містить конкретного адресата. Але можемо припустити, що він, знову ж, стосується держави-агресорки.

4. Крім того, Рада з прав людини наголосила на необхідності надати доступ представникам і працівникам міжнародних правозахисних і гуманітарних організацій, включаючи спеціалізовані установи ООН, до тих українців, які були переселені або їх утримують на території Російської Федерації або на окупованих територіях. Звідси, Рада визнала проблему доступу до військовополонених, що її створила Російська Федерація, а також доступу до переселених громадян України та надання інформації щодо переліку таких осіб. Було б показово, якби в Резолюції було згадано про необхідність надати доступ і до переселених на територію РФ або окуповані території українських дітей.

5. У преамбулі названі конкретні види злочинів, що їх, на думку Ради з прав людини, вчинили представники держави-агресорки: позасудові вбивства чоловіків, жінок і дітей, сексуальне та гендерно зумовлене насильство, катування та інші види жорстокого поводження та інші правопорушення, які можуть бути прирівняні до злочинів проти людяності, воєнних злочинів та пов'язаних з ними злочинів.

6. У коментованій Резолюції найбільш важливою та актуальною видається чітка констатація потреби «у швидкому, незалежному та неупередженому національному та міжнародному розслідуванні ймовірних порушень та утисків прав людини, порушень міжнародного гуманітарного права та пов'язаних з ними злочинів з

метою притягнення винних до відповідальності» (п. 12 преамбули Резолюції Ради з прав людини).

Унікальне значення наведеного фрагмента Резолюції вбачається, насамперед, у тому, що вперше після початку широкомасштабної збройної агресії Росії проти України в одному з документів ООН оприлюднено ідею про необхідність притягнення до юридичної відповідальності (як національної, так міжнародної) винних осіб за вчинені злочини проти людяності, воєнні злочини та інші злочини відповідно до міжнародного права.

Ця категорична настанова Ради з прав людини ООН асоціюється з ситуацією Нюрнберзького процесу 1945–1946 рр., в результаті якого згідно з вироком тодішнього Міжнародного Трибуналу було засуджено та страчено дванадцять керівників німецької нацистської держави, а інших підсудних було засуджено до різних строків ув'язнення.

Згадана настанова послугувала поштовхом до практичного проєктування спеціального міжнародного механізму її реалізації (деякі доктринальні аспекти означеної проблеми, так чи інакше, згодом висвітлили, зокрема, британський професор Ф. Сендс та український науковець Р. Тополевський у журналі «Право України» № 6 за 2023 рік).

7. Що ж стосується загальних результатів голосування коментованої резолюції, то вони, в черговий раз, яскраво засвідчили, що абсолютна більшість держав-членів Ради з прав людини підтримали (33 держави) або, щонайменше, не заперечили (12 держав) проти ухвалення зазначеного документу.

Отож, у Резолюції Рада з прав людини розставила акценти щодо того, на які саме виклики щодо прав людини, повинна реагувати міжнародна спільнота. Найважливішим вважаємо саме визнання необхідності збирання доказів та розслідування порушень та притягнення винних до відповідальності. Будемо сподіватись, що коментовану Резолюцію повністю буде втілено в життя.

A/RES/ES-11/4

Організація Об'єднаних Націй
Генеральна Асамблея
Оригінал: англійською мовою

Поширення: загальне
13 жовтня 2022 року

13 жовтня 2022 року
Генеральна Асамблея

Одинадцята надзвичайна спеціальна сесія
Пункт 5 порядку денного
Лист Постійного представника України
при Організації Об'єднаних Націй
від 28 лютого 2014 року
на ім'я Голови Ради Безпеки (S/2014/136)

**Резолюція Генеральної Асамблеї ООН,
ухвалена 12 жовтня 2022 року
[без передавання до Головного комітету (A/ES-11/L.5)]
ES-11/4. «Територіальна цілісність України:
захист принципів, закріплених в Статуті
Організації Об'єднаних Націй»**

Генеральна Асамблея ООН,

нагадуючи про обов'язок усіх держав відповідно до статті 2 Статуту ООН утримуватись у їхніх міжнародних відносинах від погрози силою або її застосування як проти територіальної недоторканності чи політичної незалежності будь-якої держави, так і будь-яким іншим чином, несумісним з цілями Організації Об'єднаних Націй, та вирішувати свої міжнародні суперечки мирними засобами таким чином, щоб не ставити під загрозу міжнародний мир і безпеку та справедливість,

підтверджуючи принцип звичаєвого міжнародного права, зафіксований у її резолюції 2625 (XXV) від 24 жовтня 1970 року під назвою «Декларація про принципи міжнародного права щодо дружніх відносин і співробітництва між державами відповідно до

Статуту Організації Об'єднаних Націй», згідно з якою жодні території надбання внаслідок погрози силою чи її застосування не мають визнаватися законними,

посилаючись на свою Резолюцію 68/262 від 27 березня 2014 року за назвою «Територіальна цілісність України», ES-11/1 від 02 березня 2022 року за назвою «Агресія проти України»¹, і ES-11/2 від 24 березня 2022 року за назвою «Гуманітарні наслідки агресії проти України»²,

відзначаючи, що, на порушення суверенітету, політичної незалежності й територіальної цілісності України, територія Донецької, Херсонської, Луганської та Запорізької областей України частково перебувають або перебували під тимчасовим військовим контролем Російської Федерації в результаті агресії,

відзначаючи також, що рішення Російської Федерації від 21 лютого та 29 вересня 2022 р. щодо статусу Донецької, Запорізької, Луганської та Херсонської областей України становлять порушення територіальної цілісності й суверенітету України та несумісні з принципами Статуту ООН,

відзначаючи зі стурбованістю, що 23-27 вересня 2022 року у цих областях були організовані незаконні, так звані, «референдуми», як спроба змінити визнані на міжнародному рівні кордони України,

посилаючись на заяву Генерального секретаря ООН від 29 вересня 2022 р., в якій він нагадав, що будь-яка анексія території держави іншою державою внаслідок погрози силою або її застосування становить порушення принципів, закріплених у Статуті ООН та міжнародному праві,

1. *Знову підтверджує свої зобов'язання* щодо суверенітету, незалежності, єдності й територіальної цілісності України в межах її міжнародно визнаних кордонів, включно з її територіальними водами;

2. *Засуджує* організацію Російською Федерацією незаконних, так званих, «референдумів» в областях, що знаходяться у межах

---

¹ Переклад українською: Організація Об'єднаних Націй у протидії агресії Російської Федерації проти України / укладачі: П. Рабінович, Р. Тополевський, Т. Дудаш, В. Гончаров, А. Наконечна. *Інформаційний бюлетень*. Львів: Видавництво ЛОБФ «Медицина і право», 2022. Вип. 1. 16 с.

² Переклад українською: Організація Об'єднаних Націй у спробах протидіяти агресії Російської Федерації проти України / укладачі: П. Рабінович, Р. Тополевський, Т. Дудаш, В. Гончаров, А. Наконечна. *Інформаційний бюлетень*. Львів: Видавництво ЛОБФ «Медицина і право», 2023. Вип. 3. 38 с.

міжнародно визнаних кордонів України та спробу незаконної анексії Донецької, Херсонської, Луганської й Запорізької областей України після організації зазначених вище «референдумів»;

3. *Заявляє*, що протиправні дії Російської Федерації щодо незаконних, так званих, «референдумів», проведених з 23 по 27 вересня 2022 року в частинах Донецької, Херсонської, Луганської та Запорізької областей України, які частково перебувають або перебували під тимчасовим військовим контролем Російської Федерації, і наступна спроба незаконної анексії цих областей, не мають чинності відповідно до міжнародного права та не створюють підставу для будь-якої зміни статусу цих регіонів України;

4. *Закликає* всі держави, міжнародні організації й спеціалізовані агенції ООН не визнавати будь-яких змін Російською Федерацією статусу Донецької, Херсонської, Луганської чи Запорізької областей України окремо чи в сукупності та утримуватися від будь-якого виду дій або справ, які можна було б інтерпретувати як визнання такого зміненого статусу;

5. *Вимагає* від Російської Федерації негайного і безумовного скасування своїх рішень від 21 лютого та 29 вересня 2022 року стосовно статусу окремих територій Донецької, Херсонської, Луганської та Запорізької областей України, оскільки вони є порушенням територіальної цілісності й суверенітету України та несумісні з принципами Статуту ООН, а також негайного, повного й беззастережного виведення всіх своїх збройних сил з території України в межах її міжнародно визнаних кордонів;

6. *Вимає* зусилля Організації Об'єднаних Націй, держав-членів та гуманітарних організацій щодо реагування на гуманітарну кризу й кризу біженців;

7. *Вимає й виражає свою рішучу підтримку* невинним зусиллям Генерального секретаря й держав-членів та закликає держав-членів та міжнародні організації, включно з Організацією з безпеки та співробітництва в Європі та іншими міжнародними й регіональними організаціями, підтримати деескалацію поточної ситуації й мирне вирішення конфлікту через політичний діалог, переговори, посередництво та інші мирні засоби з повагою до суверенітету і територіальної цілісності України в межах її міжнародно визнаних кордонів і відповідно до принципів, передбачених у Статуті ООН;

8. *Ухвалює* тимчасово відкласти роботу одинадцятої надзвичайної спеціальної сесії Генеральної Асамблеї ООН і уповноважити

Голову Генеральної Асамблеї відновити її засідання на вимогу держав-членів.

14-е пленарне засідання, зустріч 12 жовтня 2022 року

Оригінал документа див.: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N22/630/66/PDF/N2263066.pdf>

Коментар

1. Підставність коментованої резолюції Генеральної асамблеї ООН впливає, зокрема, з таких аргументів.

По-перше, оцінювати цю резолюцію необхідно у прямому зв'язку з Резолюцією цього статутного органу ООН ES-11/1 від 2 березня 2022 року «Агресія проти України». І тому стає цілком очевидним, що будь-які зміни території України, які є наслідком згаданої агресії, є неправомірними і категорично не можуть вважатися прийнятними, особливо з огляду на те, що тут грубо порушена стаття 2 статуту ООН. Відповідно до ч. 4 цієї статті «Усі Члени Організації Об'єднаних Націй утримуються в своїх міжнародних відносинах від погрози силою або її застосування як проти територіальної недоторканності або політичної незалежності будь-якої держави, так і якимось іншим чином, несумісним із цілями Об'єднаних Націй».

По-друге, у зазначеній резолюції рішення РФ про включення декількох окупованих нею областей України до складу РФ названо «незаконним» (*illegal*). І така оцінка обґрунтовується зокрема тим, що згідно з Конституцією України, питання про зміну її території має бути винесене винятково на всеукраїнський референдум.

Як відомо з відкритих джерел¹, 20 вересня ватажки так званих «ДНР» та «ЛНР» й окупаційні адміністрації Херсонської та Запорізької областей оголосили про проведення 23–27 вересня

---

¹ Див., наприклад, Спроба анексії окупованих територій України (2022). URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%B0_%D0%B0%D0%BD%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%96%D1%97_%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D1%85_%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B8%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%B9_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8_\(2022\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%B0_%D0%B0%D0%BD%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%96%D1%97_%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D1%85_%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B8%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%B9_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8_(2022))

референдумів про приєднання до Росії. Російська Федерація визнала результати цих псевдореферендумів, згідно з якими переважна більшість мешканців згаданих територій, буцімто, проголосувала за приєднання до держави-агресорки. Згодом державна Дума РФ ухвалила рішення про включення зазначених територій до складу РФ.

По-третє, сам факт проведення згаданих референдумів, їхня процедура, підрахунок голосів та встановлення результатів голосування не були предметом уваги зарубіжних спостерігачів і тому не можуть вважатися належними. Отже, більш коректно називати ці заходи саме псевдореферендумами.

2. Надпринципово важливим є твердження, яке мітиться в резолюції, про міжнародну визнаність державних кордонів України. Відповідь на означене питання була гранично чітко сформульована у Законі України «Про правонаступництво України» від 05.10.1991. Там зазначено, що «державний кордон Союзу РСР, що відмежовує територію України від інших держав, та кордон між Українською РСР і Білоруською РСР, РРФСР, Республікою Молдова за станом на 16 липня 1990 року є державним кордоном України» (стаття 5). Показово, що жодна зі згаданих пострадянських держав ніколи не висловлювала будь-якого сумніву щодо наведеного положення. Це й засвідчувало міжнародне визнання кордонів незалежної України. Проте майже через чверть століття після ухвалення цього закону та визнання незалежності України Російська Федерація дозволила собі порушити український кордон, ввівши свої війська на територію України. І, нарешті, повномасштабна збройна агресія проти України розпочалася 24 лютого 2022 року. Кульмінацією цієї агресії власне і стала анексія зазначених українських територій, категорично засуджена у коментованій резолюції.

3. Нарешті, схарактеризуємо кількісні результати голосування щодо коментованої резолюції. З 183 держав-членів ООН, які взяли участь у голосуванні, 97% підтримали (143) або, принаймні, не заперечили (35) цю резолюцію. Коментарі тут, можна сказати, зайві.

Отже, коментована резолюція продовжує демонструвати вкрай негативне ставлення абсолютної більшості держав-членів ООН до російської агресії проти України і її злочинних наслідків.

A/RES/ES-11/5

Організація Об'єднаних Націй
Генеральна Асамблея

Поширення: загальне
15 листопада 2022 року

Одинадцята надзвичайна спеціальна сесія
Порядок денний: пункт 5
Лист від Постійного представника України
при ООН від 28 лютого 2014 року
Голові Ради Безпеки ООН (S/2014/136)

**Резолюція Генеральної Асамблеї ООН,
ухвалена 14 листопада 2022 року**
[без звернення до головних комітетів (A/ES-11/L.6)]
**ES-11/5. «Сприяння правовому захисту та забезпечення
відшкодування шкоди у зв'язку з агресією проти України»¹**

Генеральна Асамблея ООН,

*підтверджуючи знову щонайбільшу важливість Статуту
Організації Об'єднаних Націй у просуванні верховенства права се-
ред націй,*

*нагадуючи про зобов'язання всіх держав відповідно до статті
2 Статуту ООН, зокрема зобов'язання утримуватись у своїх міжна-
родних відносинах від погрози силою чи її застосування проти те-
риторіальної цілісності чи політичної незалежності будь-якої дер-
жави, або в будь-який інший спосіб, несумісний з цілями Організа-
ції Об'єднаних Націй, а також вирішувати свої міжнародні спори
мирними засобами,*

*нагадуючи також про зобов'язання відповідно до пункту 1
статті 33 Статуту ООН, згідно з яким члени ООН, що є сторонами в*

---

¹ Переклад кандидата юридичних наук Р. Тополевського і кандидата юри-
дичних наук Т. Дудаш.

будь-якому спорі, насамперед шукатимуть його вирішення шляхом переговорів, розслідування, посередництва, примирення, арбітражу, судового розгляду, звернення до регіональних агенцій чи угод або іншими мирними засобами на власний розсуд,

беручи до уваги Резолюцію Ради Безпеки ООН 2623 (2022) від 27 лютого 2022 року,

нагадуючи про своє право відповідно до статті 14 Статуту ООН рекомендувати заходи для мирного врегулювання будь-якої ситуації, яка, з її [Генеральної Асамблеї] погляду, може завдати шкоди загальному добробуту або дружнім стосункам між націями, зокрема ситуації, що виникають внаслідок порушення положень Статуту,

посилаючись також на свої резолюції ES-11/1 від 02 березня 2022 року «Агресія проти України», ES-11/2 від 24 березня 2022 року «Гуманітарні наслідки агресії проти України» та ES-11/4 від 12 жовтня 2022 року «Територіальна цілісність України: захист принципів, закріплених в Статуті ООН», в яких, серед іншого, було підтверджено її відданість суверенітету, незалежності, єдності й територіальній цілісності України,

нагадуючи далі ухвалу Міжнародного суду ООН від 16 березня 2022 року про вжиття тимчасових заходів у справі «Звинувачення в геноциді відповідно до Конвенції про запобігання злочину геноциду і покарання за нього (Україна проти Російської Федерації)»¹,

беручи до уваги важливість підтримки та зміцнення міжнародного миру заснованого на свободі, рівності, справедливості та повазі до прав людини, а також розвитку дружніх взаємин між націями, незалежно від їхніх політичних, економічних і соціальних систем або рівнів їхнього розвитку,

висловлюючи серйозне занепокоєння щодо людських втрат, переміщення цивільного населення, знищення інфраструктури та природних ресурсів, втрати державної та приватної власності, а також економічної катастрофи, спричинених агресією Російської Федерації проти України,

посилаючись на свою Резолюцію 60/147 від 16 грудня 2005 року, у додатку до якої містяться Основні принципи та керівні

---

¹ See *Official Records of the General Assembly, Seventy-seventh Session, Supplement No. 4 (A/77/4)*, paras. 189–197.

положення щодо права на юридичний захист і відшкодування шкоди для жертв грубих порушень міжнародних норм у сфері прав людини і серйозних порушень міжнародного гуманітарного права (Basic Principles and Guidelines on the Right to a Remedy and Reparation for Victims of Gross Violations of International Human Rights Law and Serious Violations of International Humanitarian Law),

1. *Підтверджує знову* свою відданість суверенітету, незалежності, єдності й територіальній цілісності України і свою вимогу, щоб Російська Федерація негайно припинила застосування сили проти України і щоб Російська Федерація негайно повністю і безумовно вивела всі свої збройні сили з території України в межах її міжнародно визнаних кордонів, включно з її територіальними водами;

2. *Визнає* що Російська Федерація повинна бути притягнута до відповідальності за будь-які порушення міжнародного права в Україні чи проти України, зокрема за її агресію, на порушення Статуту ООН, а так само і за будь-які порушення міжнародного гуманітарного права та міжнародного права прав людини, і що вона має зазнати юридичних наслідків усіх своїх міжнародних протиправних діянь, і навіть відшкодування збитків, включно з будь-якою шкодою, спричиненою такими діяннями;

3. *Визнає також* необхідність створення у співпраці з Україною міжнародного механізму для відшкодування збитків, втрат або шкоди, що виникають з міжнародних протиправних діянь Російської Федерації в Україні або проти України;

4. *Рекомендує* державам-членам, у співпраці з Україною, створити міжнародний реєстр збитків для фіксації в документальній формі доказів та відомостей про претензії щодо збитків, втрат або шкоди, завданих усім заінтересованим фізичним і юридичним особам, а також державі Україна внаслідок міжнародних протиправних діянь Російської Федерації в Україні або проти України, а також для сприяння й координації збирання доказів;

5. *Ухвалює* тимчасово відкласти роботу одинадцятої надзвичайної спеціальної сесії Генеральної Асамблеї ООН і уповноважити Голову Генеральної Асамблеї відновити її засідання на вимогу держав-членів.

*15 пленарне засідання,
14 листопада 2022 року*

Коментар

1. У Резолюції ES-11/5 Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН) визнала, що Російська Федерація як держава-агресор, по-перше, повинна бути притягнута до відповідальності за будь-які порушення міжнародного права в Україні чи проти України та, по-друге, – має зазнати юридичних наслідків усіх своїх міжнародних протиправних діянь, зокрема відшкодування збитків, спричинених такими діяннями. Йдеться про форму матеріальної міжнародно-правової відповідальності держави-агресора. Серед фактичних підстав такої відповідальності в документі названі, зокрема: а) вчинена РФ, на порушення Статуту ООН, збройна агресія проти України; б) будь-які порушення міжнародного гуманітарного права та міжнародного права прав людини, допущені нею у зв'язку із вчиненою агресією.

Голосуючи за коментовану Резолюцію, більшість держав-членів ООН (94 за, 14 проти, 73 утрималися, 12 не голосували) підтвердили свою переконаність у «нагальній необхідності забезпечити всеохопну відповідальність» РФ за згадані міжнародно-протиправні діяння.

Обов'язковою умовою реалізації заходів матеріальної відповідальності держави-агресора є документальна фіксація фактів завдання шкоди (збитків). Компенсація завданих збитків може охоплювати як реальні збитки, так і неодержані доходи (втрачену вигоду), зокрема проценти від користування грошима¹.

2. До важливих аспектів проблеми матеріальної міжнародно-правової відповідальності держави-агресора та реалізації такої відповідальності належить можливість визнавати суб'єктами права на відшкодування завданих збитків (шкоди) не тільки державу-жертву агресії, а й також фізичних та юридичних осіб. Доктринально означену проблему підживлює підхід, влучно названий «антропологічним нігілізмом»².

З огляду на це зауважимо, що з погляду міжнародного *приватного* права правосуб'єктність фізичних та юридичних осіб у

---

¹ В. Буткевич (ред), *Міжнародне право. Основи теорії* (Львів, 2002) 485–486.

² О. Тарасов, *Суб'єкт міжнародного права: проблеми сучасної теорії* (Право, 2014) 203–210.

деліктних правовідносинах за участі іноземного елемента не підлягає сумніву. Однак, як відомо, у колізійному праві діє принцип судового імунітету іноземної держави. Так, згідно з нормою статті 79 Закону України «Про міжнародне приватне право», пред'явлення позову до іноземної держави, залучення іноземної держави до участі у справі як відповідача або третьої особи, накладення арешту на майно, яке належить іноземній державі та знаходиться на території України, застосування щодо такого майна інших засобів забезпечення позову і звернення стягнення на таке майно можуть бути допущені лише за згодою компетентних органів відповідної держави, якщо інше не передбачено міжнародним договором України або законом України. Згідно ж із поширеними у міжнародному гуманітарному праві і доктрині міжнародного публічного права підходами, «шкода майну приватних осіб розглядається як невідворотний побічний наслідок бойових дій, який, з огляду на це, толерується і врегульовується відповідними стандартами обачності і заборонаю навмисного спричинення такої шкоди»¹.

В останні десятиліття в науці міжнародного публічного права позначилась тенденція до формування персоналістичного підходу, згідно з яким людину (чи то «фізичну особу») визнають повноправним суб'єктом міжнародного права². У світлі цієї тенденції заслуговують на особливу увагу настанови Резолюції ES-11/5 щодо «фіксації в документальній формі доказів та відомостей про претензії щодо збитків, втрат або шкоди, завданих усім заінтересованим фізичним і юридичним особам, а також державі Україна внаслідок міжнародних протиправних діянь Російської Федерації в Україні або проти України» а також сприяння й координації збирання доказів (курсив мій. – С. Р.). Ці практичні заходи, вочевидь, якраз і спрямовані на забезпечення «всеохопної» відповідальності, згаданої в Резолюції ES-11/5. Текст Резолюції і подальша реалізація наведених настанов підтверджують, що в практичній площині саме окрему людину та юридичних осіб як жертв військової агресії *de facto* розглядають як суб'єктів публічних

---

¹ О. Водяніков, 'Мистецтво юридичної війни: шкода, спричинена під час активних бойових дій', *Лівий берег* (5 вересня 2022) https://lb.ua/blog/oleksandr_vodennikov/528385_mistetstvo_yuridichnoi_viyini_shkoda.html

² О. Тарасов, *Там само* 87–88, 210–217.

міжнародно-правових відносин із відшкодування шкоди, завданої внаслідок агресії (або ж, за більш обережної інтерпретації, – щонайменше як ініціаторів та учасників відносин із забезпечення доказів завдання такої шкоди).

3. Практичне втілення рекомендації, яку в своїй Резолюції Генеральна асамблея ООН дала державам-членам цієї організації щодо створення, у співпраці з Україною, міжнародного реєстру збитків, було розпочато Радою Європи. Так, у Резолюції 2482 (2023) «Про правові аспекти та аспект прав людини в агресії Російської Федерації проти України», ухваленій 26 січня 2023 року, Парламентська Асамблея Ради Європи (ПАРЄ) закликала держави-члени Ради Європи створити міжнародний механізм компенсації збитків, завданих РФ Україні та, як перший крок, створити міжнародний реєстр таких збитків¹. Реалізуючи цей заклик, Комітет Міністрів Ради Європи своїм рішенням від 19 квітня 2023 року погодив створення Реєстру збитків, завданих агресією Російської Федерації проти України, у формі Розширеної часткової угоди в рамках Ради Європи.

12 травня 2023 року на засіданні заступників міністрів Ради Європи було прийнято Резолюцію СМ/Res(2023)3 про встановлення Розширеної часткової угоди (далі – Розширена угода) про реєстр збитків, завданих агресією Російської Федерації проти України (далі – Реєстр), яка діє зі змінами від 27 вересня 2023 року². В останній Резолюції, зокрема, закріплено рішення створити згадану Розширену угоду.

Згідно з Резолюцією СМ/Res(2023)3, Реєстр слугуватиме документальною формою обліку доказів та інформації щодо заяв про відшкодування збитків, втрат чи шкоди, завданих *всім зацікавленим фізичним і юридичним особам*, а також державі Україна

---

¹ Resolution 2482 (2023) Legal and human rights aspects of the Russian Federation's aggression against Ukraine. Parliamentary Assembly <https://pace.coe.int/pdf/af950f18903d947bda73c9e0a7689a2f41e9128cd2da8bd1bc2211277e4e666a?title=Res.%202482.pdf> (accessed: 16.09.2024)

² СМ/Res(2023)3 Резолюція Про встановлення Розширеної часткової угоди про Реєстр збитків, завданих агресією Російської Федерації проти України (прийнята Комітетом Міністрів 12 травня 2023 року на 1466-му засіданні заступників Міністрів) https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/961_001-23#Text (дата звернення 16.09.2024)

(включно з її регіональними та місцевими органами влади, державними чи підконтрольними установами), завданих 24 лютого 2022 року або пізніше на території України в межах її міжнародно-визнаних кордонів, включно з її територіальними водами, міжнародно-протиправними діями Російської Федерації в Україні або проти України (курсив. – *авт.*). прикметно, що в цьому документі згадка про приватних осіб, які зазнали збитків від збройної агресії, передує згадці про державу-жертву агресії.

16–17 травня 2023 року на Саміті Глав Держав та Урядів Ради Європи, що відбувся у Рейк'явіку, було оголошено про створення Реєстру (*Register of Damage for Ukraine*)¹. У будівлі Альтінга, одного з найстаріших парламентів світу, учасниками Саміту було схвалено Декларацію на підтримку Розширеної угоди². 36 європейських країн, Європейський Союз, а також Канада, Японія та США приєдналися або виявили намір приєднатися (Андорра, Болгарія та Швейцарія) до Реєстру. У першому засіданні Конференції Учасників Реєстру, яке відбулося в Старсбурзі 27 червня 2023 року, взяли участь представники понад 40 країн світу.

Нині Реєстр є ключовим та єдиним міжнародним інструментом для фіксації шкоди, завданої внаслідок повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну з 24 лютого 2022 року. Реєстр став першим компонентом унікального міжнародного компенсаційного механізму, метою якого є забезпечення повних, справедливих та ефективних репарацій для постраждалих від війни³. Передбачено, що такий механізм буде складатися з Реєстру, Компенсаційної комісії та Фонду.

За своєю правовою природою Реєстр являє собою не тільки особливу організаційно-правову форму обліку даних, які

---

¹ CM(2023)57-final. Рейк'явікська декларація. Рейк'явікський саміт Ради Європи: Об'єднані навколо наших цінностей <https://rd4u.coe.int/documents/358068/372244/> (дата звернення 16.09.2024)

² CM(2023)57-final. 4-й Саміт глав держав та урядів Ради Європи. Остаточний підсумковий документ (Рейк'явік, Ісландія, 16–17 травня 2023) <https://rd4u.coe.int/documents/358068/372244/> (дата звернення 16.09.2024)

³ 'Реєстр збитків для України починає прийом заяв про відшкодування збитків, завданих російською агресією' *Реєстр збитків для України* (Гаага, 2 квітня 2024) <https://rd4u.coe.int/uk/-/register-of-damage-for-ukraine-opens-for-claims> (дата звернення 16.09.2024)

підтверджують факти завдання збитків, а й суб'єкта права – юридичну особу. Такий статус Реєстр має згідно з національним законодавством Королівства Нідерландів та України і відтак користується спеціальною правоздатністю, яка необхідна для реалізації його статутних функцій, виконання свого мандату і захисту його інтересів, зокрема здатністю укладати договори, набувати та відчувати рухоме та нерухоме майно.

Статутом Реєстру збитків, який є Додатком до Резолюції CM/Res(2023)3, встановлено мандат Реєстру, його функції, органи та засади їх функціонування, порядок фінансування діяльності Реєстру, а також умови участі в ньому держав, які проголосували за коментовану Резолюцію Генеральної Асамблеї ООН¹. Відзначимо, що 24 серпня 2024 року на підставі рішення Європейської Ради учасником Реєстру став Європейський Союз, який дотепер мав статус Асоційованого учасника Реєстру. Ця зміна сприятиме фінансовій стабільності останнього, адже ЄС зобов'язаний сплачувати обов'язкові щорічні фінансові внески².

Місцезнаходженням Реєстру є м. Гаага (Королівство Нідерландів). Вибір місцезнаходження Реєстру, без сумніву, має символічне значення. Гадаємо, що в такий спосіб виражена переконаність міжнародної спільноти у необхідності кримінального покарання за вчинення воєнних злочинів і злочинів про людяності під час агресивної війни РФ проти України. Як відомо, саме в Гаазі розташовано Міжнародний кримінальний суд, який діє на підставі Римського Статуту, ратифікованого Україною 21 серпня цього року.

Про технічний запуск Реєстру оголошено 2 квітня 2024 року на Міжнародній конференції «Відновлення справедливості для України» в Гаазі, в присутності міністрів іноземних справ та міністрів юстиції країн Євросоюзу. Обрання цієї дати має символічне значення з перспективи не тільки компенсаційної, а й відплатної справедливості. Саме цього дня в 2022 році Збройні Сили України

---

¹ Додаток до Резолюції CM/Res(2023)3 Статут Реєстру збитків, завданих агресією Російської Федерації проти України <https://rd4u.coe.int/documents/358068/372244/> (дата звернення 16.09.2024)

² Реєстр збитків для України вітає Європейський Союз як повноправного Учасника (Гаага, 24 липня 2024) <https://rd4u.coe.int/uk/-/the-register-of-damage-for-ukraine-welcomes-the-european-union-as-a-fully-fledged-participant> (дата звернення 16.09.2024)

визволили від російської окупації Київську область, зокрема міста Буча, Ірпінь та селище Бородянка, у яких армією РФ вчинилися жорстокі військові злочини й злочини проти людяності.

4. Цього ж дня, 2 квітня 2024 року Реєстр почав приймати заяви про відшкодування збитків. Порядок подання та розгляду заяв визначено «Правилами про Заяви» (далі – Правила), ухваленими Радою Реєстру (далі – Рада) й затвердженими Конференцією Учасників Реєстру 26 березня 2024 року¹.

Відповідно до Правил, Реєстр отримує та обробляє інформацію про Заяви та Докази; категоризує, класифікує та систематизує такі Заяви; оцінює та визначає прийнятність Заяв для включення до Реєстру; вносить прийнятні Заяви в Реєстр з метою їх майбутнього розгляду та винесення рішення щодо них. Суттєво, що Реєстр як такий не має жодних юрисдикційних функцій щодо винесення рішень стосовно таких Заяв, включно з визначенням відповідальності та присудження будь-яких виплат чи компенсацій. З огляду на це слід припустити, що відповідні повноваження мають бути надані іншим органам у складі міжнародного компенсаційного механізму (вочевидь, Компенсаційній комісії).

Правилами визначено критерії прийнятності заяв *ratione personae*, *ratione materiae*, *ratione loci* та *ratione temporis*. Заяви до Реєстру можуть подавати фізичні та юридичні особи, а також держава Україна. Відповідно до норм міжнародного права, а також з огляду на призначення та мету Реєстру, визначені його Статутом, Радою було вирішено, що заяви від російських громадян внесенню до Реєстру не підлягають. Однак такі заяви можуть бути внесені до Реєстру у випадку, якщо буде доведено, що згадані громадяни мають друге громадянство.

Заява є прийнятною для внесення до Реєстру, якщо вона: (a) подається належним заявником або від його імені; (b) стосується збитків, втрат чи шкоди, що сталися 24 лютого 2022 року або після цієї дати; (c) стосується збитків, втрат чи шкоди, що сталися на території України в межах її міжнародно-визнаних кордонів, включно з її територіальними водами; та (d) стосується відшкодування

---

¹ RD4U-Board(2024)04-final-UKR Реєстр збитків, завданих агресією Російської Федерації проти України, Правила подання, обробки та внесення Заяв («Правила про Заяви») <https://rd4u.coe.int/documents/358068/386726/> (дата звернення 16.09.2024)

збитків, втрат чи шкоди, завданих міжнародно-протиправними діями Російської Федерації в Україні або проти України. Заява не вноситься до Реєстру, якщо вона є явно необґрунтованою.

Найвищі повноваження у визначенні прийнятності Заяв для внесення їх до Реєстру має Рада. Під час прийняття рішень цей орган Реєстру може брати до уваги рішення або постанови національних або міжнародних судів, трибуналів та інших судових органів, але не зобов'язаний їх враховувати.

26 березня 2024 року Конференцією учасників Реєстру затверджено перелік категорій заяв, які можуть бути внесені до нього¹. Загалом Реєстр налічуватиме 40 категорій заяв, які включатимуть: втрату життя, катування та сексуальне насильство, тілесні ушкодження, примусове переміщення та примусове переселення осіб, втрату майна та доходу, інші форми економічних збитків, пошкодження критичної інфраструктури та інших державних об'єктів, збитки, завдані історико-культурній спадщині, збитки навколишньому середовищу тощо.

Реєстр здійснюватиме свою роботу поетапно. Так, із 2 квітня 2024 року розпочато прийом заяв в одній категорії – пошкодження або знищення житлової нерухомості. За чотири місяці функціонування Реєстру потерпілими було подано понад 7 тисяч заяв цієї категорії².

16 липня 2024 року Реєстр повідомив про прийняття правил та форм заяв, що стосуються дванадцяти нових категорій заяв. Йдеться про заяви, пов'язані зі смертю та зникненням безвісти близьких членів сім'ї, вимушеним внутрішнім переміщенням, знищенням інфраструктури України, а також низки додаткових категорій, пов'язаних із пошкодженням та знищенням майна.

5. Ще одним практично значимим питанням є взаємодія міжнародних і національних механізмів відшкодування шкоди

---

¹ RD4U-Board(2024)07-final-UKR Категорії заяв, які можуть бути внесені до Реєстру <https://rd4u.coe.int/documents/358068/386726/> (дата звернення 16.09.2024)

² Л. Симонова, 'Міжнародний реєстр збитків затвердив ще 12 категорій постраждалих для отримання компенсації', *Дзеркало тижня* (13 вересня 2024) <https://zn.ua/ukr/war/mizhnarodnij-rejestr-zbitkiv-zatverdiv-shche-12-katehorij-postrazhdalikh-dlja-otrimannja-kompensatsiji.html> (дата звернення 16.09.2024)

(збитків), завданої внаслідок російської військової агресії. У цьому контексті слід згадати, що невдовзі після початку збройного вторгнення, Україна вирішила створити спеціальний організаційно-правовий інструментарій для визначення всіх збитків, завданих нашій державі державою-агресором. З цієї метою 20 березня 2022 р. урядом України з означеного питання було прийнято окрему постанову¹.

Після ухвалення Комітетом Міністрів Ради Європи Резолюції CM/Res(2023)3 від 12 травня 2023 р. на внутрішньодержавному рівні Україною було здійснено подальші кроки, спрямовані на забезпечення можливості отримати в майбутньому компенсацію завданої збройною агресією збитків не тільки державою Україна, а й фізичними та юридичними особами, які таких збитків зазнали.

Наша держава приєдналася до Розширеної угоди 8 листопада 2023 року Законом № 3432-IX, який набрав чинності 10 грудня 2023 року².

29 березня 2024 року Кабінет Міністрів України затвердив Порядок подання заяв до Реєстру засобами Єдиного державного вебпорталу електронних послуг³. Згідно з цим Порядком повнолітні фізичні особи – громадяни України, які є власниками (співвласниками) пошкодженого/знищеного внаслідок агресії РФ проти України об'єкта нерухомого майна, подають заяви про відшкодування збитків, втрат чи шкоди засобами Єдиного державного вебпорталу електронних послуг. 1 грудня 2023 року до постанови Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 р. було внесено зміни,

---

¹ Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації: постанова Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 р. № 326 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення 16.09.2024)

² Про приєднання України до Розширеної часткової угоди про Реєстр збитків, завданих агресією Російської Федерації проти України: Закон України № 3432-IX від 08 листопада 2023 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3432-20#n4> (дата звернення 16.09.2024)

³ Порядок подання заяв про відшкодування збитків, втрат чи шкоди, що завдані агресією Російської Федерації проти України, до Реєстру збитків, завданих агресією Російської Федерації проти України, засобами Єдиного державного вебпорталу електронних послуг, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 29 березня 2024 р. № 365 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/365-2024-%D0%BF#Text> (дата звернення 16.09.2024)

якими щойно згаданий Порядок було доповнено пунктами, які передбачають прийняття заяв про завдані збитки від фізичних та юридичних осіб.

Реєстр став першим елементом міжнародного компенсаційного механізму, створеного Парламентською Асамблеєю Ради Європи на виконання рекомендацій Резолюції Генеральної асамблеї ООН ES-11/5. В майбутньому ефективність цього механізму визначатиметься його реальною спроможністю відновити, наскільки це можливо, становище потерпілих від російської агресії в Україні. Неодмінними організаційно-правовими умовами для цього є створення й функціонування інших складових цього механізму – Компенсаційної комісії та Фонду. Винятково важливу роль для реалізації всеохопних заходів відповідальності держави-агресора відіграватимуть, безумовно, військово-політичні, а також політико-економічні передумови, передовсім – переможне завершення війни з РФ, за яке щодня бореться Україна за допомогою демократичних держав світу.

Навчально-інформаційне видання

ПРОТИДІЯ ЗБРОЙНІЙ АГРЕСІЇ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ
В ДОКУМЕНТАХ ГЕНЕРАЛЬНОЇ АСАМБЛЕЇ ООН
Навчально-практичні матеріали

*Укладачі: П. Рабінович, С. Добрянський, С. Рабінович,
Т. Дудаш, В. Гончаров*

Переклад резолюцій ООН: Т. Дудаш, Р. Тополевський